

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кваліфікаційна робота на правах рукопису

ЦИБУЛЬСЬКИЙ АРТЕМ ЮРІЙОВИЧ

УДК 368:339.13(477)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
**СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ В
УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ЗМІН**

Спеціальність 072 – фінанси, банківська справа, страхування та
фондовий ринок

Галузь знань 07 – управління та адміністрування

Подається на здобуття освітнього ступеня «Магістр»

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на
відповідне джерело.

Наукові керівники: Сіренко Н.М., д-р екон. наук, професор

_____

Мікуляк К.А.

_____

Завідувач кафедри: Сіренко Н. М., д-р екон. наук, професор

_____

МИКОЛАЇВ – 2024

АНОТАЦІЯ

Цибульський А.Ю. Стратегічні орієнтири розвитку страхового ринку в умовах трансформаційних змін. – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «Магістр» за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок у галузі знань 07 – Управління та адміністрування. – Миколаївський національний аграрний університет, Миколаїв, 2024.

У кваліфікаційній роботі досліджено теоретичні засади функціонування ринку страхування в умовах трансформаційних змін.

Розглянуто інноваційні технології в європейському страхуванні, досліджено європейський досвід регулювання ринку страхових послуг та сучасний стан ринку страхування України в умовах трансформаційних змін. Наведено можливості страхового ринку України та напрями вдосконалення ринку страхування в умовах трансформаційних змін.

Ключові слова: діджиталізація, інновації, ринок, страхування, цифровізація.

Список наукових публікацій здобувача вищої освіти:

1. Цибульський А.Ю., Мікуляк К.А. Аналітична оцінка ринку страхування України в умовах сьогодення. Матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених «Трансформація страхового ринку України в світлі сучасних економічних викликів», м. Миколаїв, 16-17 квітня 2024 р. С. 27-32.
2. Цибульський А.Ю. Страхування ризиків природних катастроф. Матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених «Трансформація страхового ринку України в світлі сучасних економічних викликів», м. Миколаїв, 16-17 квітня 2024 р. С. 33-35.

SUMMARY

Tsybulskyi A.Yu. Strategic Guidelines for the Development of the Insurance Market under Transformational Changes. – Qualification work on manuscript rights.

Qualification paper for obtaining the Master's degree in the specialty 072 "Finance, Banking, Insurance, and Stock Market" within the field of study 07 – "Management and Administration." – Mykolaiv National Agrarian University, Mykolaiv, 2024.

This qualification paper examines the theoretical foundations of the insurance market's functioning under conditions of transformational changes.

The study reviews innovative technologies in European insurance, explores European experience in regulating the insurance services market, and analyzes the current state of the Ukrainian insurance market amidst transformational changes. Opportunities for the Ukrainian insurance market and directions for improving its functioning under such conditions are presented.

Keywords: digitalization, innovation, market, insurance.

List of Scientific Publications by the Student:

1. Thybulskyi A.Yu., Mikulyak K.A. Analytical Assessment of the Ukrainian Insurance Market in Current Conditions. Proceedings of the 5th All-Ukrainian Scientific and Practical Conference of Higher Education Students and Young Scientists «Transformation of the Ukrainian Insurance Market in the Light of Modern Economic Challenges», Mykolaiv, April 16–17, 2024, pp. 27–32.

2. Tsybulskyi A. Yu. Insurance of Natural Disaster Risks. Proceedings of the 5th All-Ukrainian Scientific and Practical Conference of Higher Education Students and Young Scientists «Transformation of the Ukrainian Insurance Market in the Light of Modern Economic Challenges», Mykolaiv, April 16–17, 2024, pp. 33–35.

ЗМІСТ

Вступ	5
РОЗДІЛ 1. Теоретичні засади функціонування ринку страхування в умовах трансформаційних змін	8
1.1 Особливості страхового ринку як економічної категорії в умовах трансформаційних змін	8
1.2 Діджиталізація як інновація страхування: концептуалізація поняття	13
1.3 Особливості правового регулювання страхового ринку України	16
Висновки до розділу 1	23
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ У ПОРІВНЯННІ З ЄВРОПЕЙСЬКИМ РИНКОМ	24
2.1 Інноваційні технології у європейському страхуванні	24
2.2 Європейський досвід регулювання ринку страхових послуг	30
2.3 Сучасний стан ринку страхування України в умовах трансформаційних змін	36
Висновок до розділу 2	47
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ АДАПТАЦІЇ РИНКУ СТРАХУВАННЯ ДО ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ЗМІН	49
3.1. Можливості страхового ринку України	49
3.2. Напрями вдосконалення ринку страхування в умовах трансформаційних змін	59
Висновок до розділу 3	64
ВИСНОВКИ	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	70
ДОДАТКИ	76

ВСТУП

Актуальність дослідження. Фінансова система сьогодення функціонує в умовах безперервних змін та відповідних адаптацій до них. Світ переживає масштабні геополітичні, соціальні та природні (екологічні) зміни, що значно ускладнює функціонування й фінансового сектору, як міжнаціонального, так і локального (в даному випадку - українського).

Крім нових непередбачуваних змін продовжують свій стабільний розвиток й раніше помічені та описані тенденції світової економіки, як то: загальна глобалізація та посилення впливу транскорпорацій, впровадження технологій штучного інтелекту, управління капіталами на основі аналітики раніше неможливого об'єму даних (Big Data), цифровізація всіх існуючих секторів економіки та інше. Українська економіка (включаючи сферу страхування) повинна адаптуватися до нових світових реалій, що неможливо без наукової, обґрунтованої аналітики та складання стратегічного плану на її основі. Дане дослідження спрямоване на аналіз існуючих можливостей та небезпек щодо впровадження інновацій у сферу страхування в умовах трансформаційних змін.

Ступінь розробленості проблеми. Загальними теоретичними та практичними аспектами питаннями щодо перспектив розвитку сфери страхування займалися наступні вчені: С. Буніна, С. Волосович, Н. Налукова, О. Подра, Н. Сіренко, О. Мельник, Н. Шишпанова, І. Шубенко та інші.

Деякі з них зосереджують увагу на питаннях об'ємного на глибокого описання та аналізу процесів діджиталізації, цифровізації та впливу інших інновацій на розвиток страхового ринку України. Однак, оскільки дані безперервно поновлюються, а світові тенденції швидко змінюються, дані питання потребують подальшого наукового осмислення та моніторингу.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження сучасного стану розвитку та перспектив страхового ринку України в умовах трансформаційних змін, обґрунтування стратегій подальшого функціонування страхового ринку, аналіз можливостей та загроз на тлі існуючих тенденцій щодо інновацій.

Задля досягнення вище зазначеної мети роботі були поставлені наступні завдання:

- дослідити економічний зміст, завдання та особливості розвитку страхового ринку в умовах трансформаційних змін;
- визначити концептуальні підходи розвитку ринку страхових послуг в умовах впливу інноваційних технологій;
- обґрунтувати підходи до оцінки ринку страхування;
- охарактеризувати сучасні тенденції розвитку світового та національного страхового ринку в умовах трансформаційних змін;
- проаналізувати стан цифровізації страхового ринку України та основні чинники, що на нього впливають;
- визначити пріоритетні напрями розвитку страхового ринку в умовах глобалізації для підвищення його самостійності та стабільності у світі;
- обґрунтувати напрями та методи введення інновацій до ринку страхування України.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні, практичні засади функціонування українського та світового страхового ринку в умовах трансформаційних змін.

Об'єктом дослідження є страховий ринок України та світу.

Методи дослідження. Основним методом формування даного дослідження є системний аналіз (загальний метод дослідження соціально-економічної інформації). Окрім того, для досягнення мети роботи використано наступні методи: групування, порівняння, монографічний метод, графічне представлення результатів дослідження, математико-статистичний метод та інші.

Інформаційною базою дослідження стали сучасні праці іноземних та вітчизняних науковців з питань аналізу страхового ринку та напрямків його подальшого розвитку, законодавчі та нормативні акти у галузі страхування, матеріали всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференцій,

монографії, фахові галузеві інтернет-видання, експертні оцінки, статистична звітність відповідних наглядових органів та інше.

Наукова новизна одержаних результатів роботи полягає в упорядкуванні та аналізі найбільш актуальних світових та національних даних у сфері страхування, зокрема інноваційних змін, оцінка ефективності адаптації страхового ринку до трансформаційних змін та обґрунтована оцінка перспектив його розвитку на тактичному та стратегічному рівні.

Тематика кваліфікаційної роботи пов'язана з тематичним планом науково-дослідної роботи відповідно зареєстрованої в УКРІНТЕІ наукової теми «Розвиток страхової екосистеми України в умовах структурних трансформацій» (номер державної реєстрації 0123U109253).

Теоретична та практична значимість роботи. Теоретична значимість даного дослідження полягає в узагальненні, структуризації новітніх даних світової та української спільнот страхувальників та економістів, розробці сучасних підходів щодо функціонування страхового ринку України в умовах трансформаційних змін, невизначеності кон'юнктури та цифровізації вітчизняного страхового ринку.

Практична значимість даного дослідження полягає у сформованих пропозиціях щодо напрямів розвитку ринку страхування з метою подолання економічних викликів сьогодення, підвищення конкурентоспроможності та ефективності. Практична цінність одержаних результатів підтверджується довідкою про їх впровадження в ПрАТ «УПСК».

Структура роботи. Основний обсяг роботи викладено на 69 сторінках друкованого тексту та містить 13 таблиць, 10 рисунків, список використаних джерел, що налічує 57 найменувань, додатки до кваліфікаційної роботи подано на 5 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ СТРАХУВАННЯ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ЗМІН

1.1 Особливості страхового ринку як економічної категорії в умовах трансформаційних змін

Економічне середовище сьогодення характеризується посиленням глобалізаційних процесів, підвищенням зацікавленості світової спільноти у врегулюванні екологічних питань та геополітичної нестабільністю, одним з різноманітних прикладів якого є війна в Україні, серед якої страховики повинні продовжувати ефективну діяльність. Серед можливостей та тенденцій слід відзначити всесвітню цифровізацію економічних послуг та правових відносин, використання штучного інтелекту, технологій блокчейну, Big Data, IoT (Інтернет речей), та більш специфічного багатофункціонального фінтеху (зокрема в страхуванні).

Страхування повинно ефективно та екстенсивно розвиватися, адже саме воно містить інструменти для послаблення та врегулювання соціальних викликів через страхові відшкодування. До того ж, шляхом страхування об'єктів національної важливості міжнаціональними страховиками, страхування може посилювати та покращувати політичні зв'язки та об'єднувати інтереси держав, яскравим прикладом чого є страхування ризиків природних катастроф та багато інших нових напрямів страхування, що стрімко розвиваються.

До того ж рівень розвитку страхового ринку є важливим показником-маркером функціонування економіки в цілому, бізнес-середовища, інвестиційного середовища та інше.

Для свідомого оперування поняттям страхового ринку необхідно визначитись щодо його конкретного описання. Серед науковців існують наступні думки (табл. 1.1).

Таблиця 1.1. Визначення поняття «страховий ринок»

Базилевич В. Д. [1]	Страховий ринок – це система економічних відносин, що виникають у процесі купівлі-продажу специфічного товару – страхового захисту, і в межах якого (страхового ринку) виникає попит і пропозиція, встановлюється ціна на певний товар.
Фурман В. М. [2]	Страховий ринок – це система стійких економічних відносин між покупцями, посередниками і продавцями, а також страховиками й регуляторними органами, пов'язаними із формуванням попиту, пропозиції та ціни на прямий страховий захист і перестраховування, які матеріалізуються у страхових, перестраховувальних та супутніх послугах у певній країні, групі країн чи міжнародному масштабі, що піддається регулюванню.
Жабинець О. Й. [3]	Страховий ринок – це частина фінансового ринку, де об'єктом купівлі-продажу є страховий захист, формується попит і пропозиція на нього.
Волокова В. В. [4]	Страховий ринок – це система економіко-правових відносин між покупцями (споживачами, вигодонабувачами), продавцями послуг зі страхування й перестраховування та їхніми посередниками, у результаті яких здійснюється мобілізація, розподіл і перерозподіл грошових коштів із метою реалізації сталого розвитку.
Навороцький Д. А. [5]	Страховий ринок є складовою фінансового ринку, яка являє собою особливе соціально-економічне середовище, де об'єктом купівлі-продажу є страховий захист, формується попит і пропозиція на нього, а сукупність усіх його суб'єктів функціонує в системі економічних, фінансових, договірних, інформаційно-консультаційних та інших відносин, які обумовлені необхідністю страхової послуги і виникають між ними на всіх етапах її надання.
Говорушко Т. А. [6]	Страховий ринок – сфера фінансово-економічних відносин між страховиками та страхувальниками з надання страхових послуг і захисту майнових інтересів юридичних осіб і громадян, а також із здійснення відповідної фінансової діяльності в межах чинного законодавства з боку комерційних страхових компаній і фірм чи державних організацій.
Говорушко Т. А., Стецюк В. М. [6]	Страховий ринок – сукупність економічних відносин щодо купівлі-продажу страхових послуг, тобто ринок забезпечує органічний зв'язок між страховиками та страхувальниками, і тут здійснюється обов'язкове визнання страхової послуги як товару страхового ринку.
Осадець С. С. [7]	Страховий ринок – економічний простір, у якому взаємодіють страхувальники (формують попит на страхові послуги), різноманітні за формами організації страхові компанії (страховики, котрі задовольняють попит на послуги), страхові посередники (агенти і брокери), а також організації страхової інфраструктури, асоціації страховиків, консалтингові фірми, навчальні центри.

Джерело: сформовано автором із застосуванням [1-7]

Відзначимо, що дані визначення відрізняються акцентуванням уваги на різних аспектах одного економічного явища та оперують єдиними категоріями та понятійним апаратом, отже відрізняються специфікую, а не іманентними

ознаками, тому поняття «страховий ринок» досить чітко окреслено та може бути досліджено без суттєвих відхилень щодо інтерпретації.

Виокремимо з основних завдань страхового ринку наступне [8]: сприяння стабільному функціонуванню суб'єктів господарювання в умовах невизначеності й ризику; забезпечення уповноважених органів інструментами економіко-страхової політики.

Не слід сприймати страховий ринок як безлику капіталістичну саморегулюючу сутність. Основа будь-якої системи економічних взаємовідносин - люди, які представлені фізичними або юридичними особами та утворюють основу страхового ринку та є взаємодіючими суб'єктами. Розглянемо дану структуру у графічному вираженні (рис. 1.1).

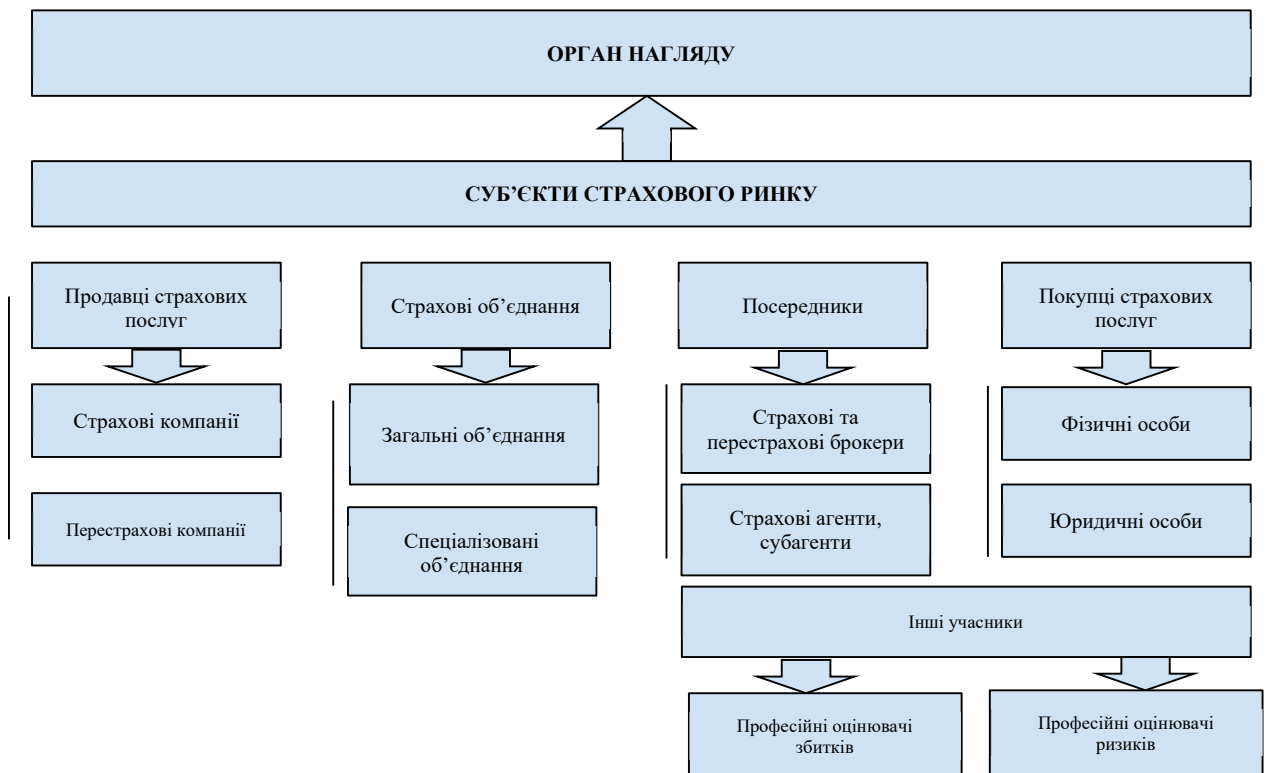

Рисунок 1.1 – Суб'єкти страхового ринку

Джерело: узагальнено автором

Необхідно враховувати, що всі зміни на ринку страхування повинні відповідати, задовольняти та врівноважувати потреби всіх суб'єктів. Ринок страхування, як і будь-який інший, існує в умовах суперечливих інтересів його учасників, адже особи, що надають послуги, прагнуть до максимізації страхових премій та мінімізації страхових виплат, тоді як інтереси покупців

послуг страхування прямо протилежні. В капіталістичних умовах хтось повинен регулювати даний конфлікт інтересів на випадок, коли ринкове саморегулювання зазнає невдачі через непередбачувані обставини.

В даному випадку цим може займатися держава та інші спеціальні органи чи об'єднання, які встановлюють адекватний рівень співвідношення інтересів та слідкують за підтриманням даного рівня.

Національним банком України, який наразі є наглядовим органом за ринком страхування, встановлено наступні пріоритетні цілі в стратегії розвитку страхового ринку: розвиток та підтримка платоспроможного, фінансово стійкого, конкурентного та стабільного ринку страхування, який забезпечуватиме належний захист прав споживачів та надаватиме страхові послуги і продукти, що відповідають потребам громадян та економіки [9].

Отже, бачимо необхідність внесення ряду адаптаційних змін, спрямованих на ефективну трансформації страхового ринку України через наявність внутрішніх та зовнішніх загроз

Одними з важливих напрямків вдосконалення страхового ринку України є:

- відновлення довіри до страхової галузі серед населення, адже цей і раніше невисокий показник зменшився ще більше через військові дії, для цього необхідно сформуванню та запровадити, наприклад, ефективний механізм захисту прав споживачів страхових послуг;
- створення ефективної системи контролю та управління ризиками, що забезпечуватиме виявлення, моніторинг, контроль, звітування задля мінімізації суттєвих ризиків діяльності страхової компанії, чого можна досягти через покращення системи інформаційного забезпечення, розширення статистичних баз даних та, можливо, посиленням співпраці держави, як централізованого та найбільш інформаційно-потужного суб'єкта, та страховим ринком;
- покращення законодавства щодо нагляду та регулювання страхового ринку відповідно до вимог Європейського Союзу (слід зазначити,

що орієнтир на всебічну інтеграцію до ЄС також є одним з важливих та неоднозначних напрямів розвитку вітчизняної страхової системи);

- перепідготовка кадрів та оновлення систем їх первинного навчання з урахуванням нових тенденцій та інструментів, що набувають надалі більшого застосування в сфері страхування розвинених країн;

- підвищення фокусу на специфічних рисах саме українського фінансового сектору, урахування національних та історичних особливостей та розробка більш незалежних та самобутніх підходів до страхування.

Крім того слід зазначити, що трансформаційні зміни в світовому суспільстві в цілому провокують зміни й в майновому секторі, з яким страхування безпосередньо працює. З'являються нові види матеріальної та нематеріальної власності, яка потребує та потребуватиме й надалі страхового захисту. Отже асортимент страхових послуг повинен постійно розширюватися та безперервно проводити моніторинг потенційних потреб споживачів страхових послуг, що потребує великий статистичних соціальних даних, задля яких доцільно проводити соціальні опитування та дослідження. Також дані процеси призводять й до вибуття зі списку актуальних деяких видів страхового забезпечення, до чого слід бути готовим, прослідковуючи спадаючі інтереси суспільства.

Отже, в сучасних умовах мінливого світу в сфері страхування трансформується все: всі учасники страхових відносин набувають нових рис, їх страхові інтереси змінюються відповідно до змін майнових взаємовідносин, ризиковість змінюється, адже постійно виникають нові типи загроз та шляхи їх реалізації, світове страхування захоплює страхування надзвичайно великих ризиків (екологічні, технологічні, військові та інші), поява нових технологій обробки інформації дозволяє автоматизувати велику кількість процесів, а роль спеціалістів, які в змозі використовувати та робити висновки на основі узагальнених баз даних (за допомогою, в тому числі, й штучного інтелекту) значно підвищується.

Щоб відповідати всім вимогам даного мінливого часу страховий ринок України повинен активно змінюватися та розвиватися.

1.2 Діджиталізація як інновація страхування: концептуалізація поняття

Оскільки основним світовим трендом у сфері страхування є діджиталізація, вважаємо доцільним провести концептуалізацію та аналіз даного поняття.

Для окреслення технологій, що впроваджуються в страхування та можуть істотно вплинути на функціонування страхового ринку, використовують термін «InsurTech». Відповідно до міжнаціональних стандартів будемо використовувати та розглядати саме його.

Цифрова революція, наслідки якої людство поки що не систематизувало та не оцінило, змінила відносини компаній із клієнтами, створивши принципово новий майданчик взаємодії, на якому маркетинг, інформація та технології повинні працювати разом.

Провідні світові компанії досягли значних успіхів у впровадженні цифрових платформ для покращення та прискорення сервісу задоволення клієнтських потреб незалежно від їх дислокації, підвищення інтерактивності взаємодії, автоматичної персоналізації страхових пропозицій, можливості зручного дистанційного підпису договору страхування та багато іншого.

Страхові ж компанії отримали бенефіти у вигляді скорочення штату працівників через перерозподіл та автоматизацію робочих завдань, зменшення числа необхідних фізичних філій та, найголовніше, суттєвого розширення клієнтської бази.

Діджиталізація – це процес перетворення фізичних даних у цифровий формат, що забезпечує їм захист, довший термін збереження, швидкий доступ тощо [10]. Дане визначення спрямовано на найбільш широке визначення поняття, воно напряду не описує вплив та специфіку діджиталізації на бізнес-сферу. Але дане визначення підкреслює й явні загрози цього процесу, оскільки нові способи зберігання даних (цифровий формат) прямо призводить до

активного розвитку нових способів незаконного присвоєння та використання цих даних.

Україна, як активний учасник світових фінансових відносин, також активно впроваджує цифровізацію та діджиталізацію у свою економіку. Так, відповідно до «Стратегії розвитку фінансових технологій в Україні до 2025 року», головними напрямками його становлення визнано: розвинена кешлес економіка, високий рівень цифрової та фінансової грамотності, стала фінтех – екосистема [11].

Використання діджиталізації у страхуванні приводить нас до явища цифрового страхування, як логічного розвитку традиційних форм його організації. Існують наступні підходи до визначення цифрового страхування (табл. 1.2).

Зауважимо, що через недостатність часу для повноцінного наукового аналізу даних нових понять, у науковій спільноті існує невизначеність щодо трактування дефініцій «цифрове страхування», «інтернет-страхування» та «діджитал-страхування». Пропонуємо підхід, при якому всі дані поняття будемо розглядати як частини одного цілого процесу, але з різним рівнем деталізації та різними акцентованими аспектами, отже як частково взаємозамінні поняття.

Таблиця 1.2. Поняття цифрового страхування

Науковець	Визначення
Дем'янчук М. А. [12]	Цифрове страхування – це спосіб реалізації страхового захисту на основі цифрових технологій.
Jeff Wargin [13]	Цифрове страхування – це загальний термін, який охоплює величезну кількість нових технологій, які змінили спосіб роботи майже кожного учасника страхового ринку; це будь-яка компанія, яка використовує бізнес-модель на основі цифрових технологій для продажу та управління страховими полісами.
Т. Аско [14]	Цифрове страхування – це процес, який відображає як страхові компанії працюють через цифрові канали та їх залежність від технологій для обслуговування страхового полісу.
Patricia Moore [15]	Цифрове страхування – це страхова бізнес-модель, яка в значній мірі базується на цифрових технологіях для внутрішніх операцій та операцій з клієнтами; спеціальний цифровий продукт або послуга для страхування.

Джерело: сформовано автором із застосуванням [12-15]

Крім підвищення комфорту взаємодії страховиків і страхувальників, діджиталізація спрощує менеджмент компанії в цілому та контроль за специфічними страховими показниками.

Цифрові технології сприяють більш точному розрахунку ризиковості та уточненню обсягу адекватних страхових премій, систематизації ризику та встановлення причин настання страхової події, розрахунку збитку. Великий вплив вони мають у сфері страхування автотранспорту, оскільки різноманітні системи запобігання зіткнення та його достеменної фіксації з кожним роком розширюється. Оскільки дані системи зменшують вірогідність настання страхової події, то й потенційно зменшують вартість відповідних страхових полісів без збитку для страхових компаній.

Активна діджиталізація сфери охорони здоров'я також має безпосередній вплив на страхові компанії зі страхування життя. «Розумні» пристрої, що збирають та зберігають інформацію про стан здоров'я в реальному часі, поширюються, що дозволить страховим компаніям краще керувати ризиковістю страхування та впроваджувати розгалужені системи мінімізації чи повного уникнення ризику.

Подібна насиченість всіма можливими даними також створює можливості для їх незаконного використання. Тенденції сьогодення вказують на мінімізований рівень приватності. Дане явище потребує подальшого суспільного осмислення та вивчення.

Для більш повноцінного розуміння представлених технологій та можливостей, які вони надають, структуруємо основні напрямки діджиталізації (додаток А).

Як бачимо, діджиталізація є об'ємним та різнобічним процесом фундаментальних змін та містить в собі достатню кількість інструментів, які можуть виявитися важливими для адаптації страхового ринку України до трансформаційних змін.

1.3 Особливості правового регулювання страхового ринку України

Необхідність забезпечення високого рівня відповідальності страховика за соціально-економічні наслідки своєї діяльності обумовлює формування суспільної потреби в організації державного страхового нагляду. У разі нереалізації адекватного та справедливого контролю чи кризи прозорості довіра суспільства до сектору страхування різко знизиться, що призведе до зниження попиту та погіршення функціонування страхового ринку.

У суспільній свідомості недовіра до страхової ідеї втілюється в претензіях населення до державних інститутів. Саме тому держава не може знаходитися осторонь від страхової діяльності, пов'язуючи інтереси страховиків, населення та економіки в цілому. Основна проблема державного страхового нагляду - величина резервів, що гарантують платоспроможність страховика.

Страховий ринок як частина фінансово-кредитної сфери є об'єктом державного регулювання і контролю в цілях забезпечення його стабільного функціонування з урахуванням значущості страхування в процесі суспільного відтворення. Страхова справа виділяється в спеціальну галузь господарського законодавства й адміністративного нагляду: державне регулювання страхового ринку здійснюється за допомогою спеціальної податкової політики, ухвалення законів за окремими видами підприємницької діяльності, що відображають порядок укладення договорів страхування і вирішення суперечок, що виникають. Держава також встановлює з урахуванням інтересів всього суспільства обов'язкові класи страхування.

Вітчизняні дослідники, вивчаючи світовий досвід систем державного регулювання страхової діяльності, виділяють її три типи:

- ліберальний (м'який) тип передбачає, що операції по страхуванню хоча і підлягають ліцензуванню, проте нагляд за діяльністю страхових компаній відносно слабкий (характерно для Великобританії);
- авторитарний (жорсткий) тип – це коли кожен конкретний клас страхування проходить процедуру ліцензування і повинен відповідати

певній системі вимог щодо правил страхування, фінансово-господарській діяльності страхової компанії; конкуренція між страховиками чітко регламентується (характерно для Німеччини);

- змішаний тип використовує в певній мірі два зазначених підходи - виважена система регламентації діяльності страхових компаній поєднується з досить гнучкими підходами, які дають можливість забезпечити достатній рівень конкуренції (характерно для Франції).

Система державного регулювання страхової діяльності, що існує в Україні, за ступенем впливу на розвиток ринку та за методами, що при цьому застосовуються, займає проміжне положення між німецькою та французькою.

На кожен конкретний клас страхування страхова компанія повинна отримати ліцензію. Законодавчі та нормативні акти встановлюють чіткі вимоги до платоспроможності страховиків (розміру Статутного капіталу, кількості, порядку формування, нормам відрахування та порядку розміщення страхових та вільних резервів тощо). Разом з тим держава гарантує захист інтересів страхових компаній, а також забезпечує умови вільної конкуренції в здійсненні страхової діяльності [17].

Не дозволяється (за винятком страхування життя та обов'язкових класів страхування) будь-яке централізоване регулювання розмірів страхових тарифів, страхових сум, страхових виплат та інших умов договорів страхування, якщо вони не суперечать законодавству України [18]. Не припускається також втручання з боку держави та інших структур в роботу страхових компаній, за винятком здійснення своїх повноважень органами державного нагляду.

В умовах створення правової держави та розвитку ринкової економіки в Україні визначення основ регулювання страхової діяльності має важливе значення. Можна навести основні причини необхідності державного регулювання страхової діяльності в Україні:

- по-перше, грошові кошти за страховку сплачуються сьогодні, а потенційна вигода буде отримана в майбутньому, отже, страховики

можуть маніпулювати специфікою формальностей задля отримання надприбутку;

- по-друге, страхування є дуже складним предметом, інформаційна асиметрія між страхувальниками та страховиками може призвести до того, що споживачі придбають не той страховий продукт чи заплатять за нього дуже дорого;
- по-третє, страхування – це досить прибутковий вид бізнесу, який повинен підлягати оподаткуванню;
- по-четверте, страхування має великі можливості з акумулювання коштів для ведення інвестиційної діяльності, яка займає важливу частину серед інтересів держави.

Після визначення яскравої необхідності державного регулювання страхової діяльності та його постійне покращення та адаптація, зазначимо систему регулювання за органами.

Головними суб'єктами, що забезпечують досягнення компромісу інтересів учасників страхових відносин в Україні є органи трьох гілок влади, що побудовані за ієрархічною ознакою, а також Національний банк України. Законотворча влада представлена Кабінетом Міністрів України, де вирішальну роль відіграють комітети, підкомітет, комісії з економічних питань. Саме тут досягається компроміс між групами економічних інтересів, узгоджуються регіональні програми розвитку страхової галузі з іншими програмами економічної діяльності. Судова влада покликана слідкувати за суворим дотриманням законів, постанов, положень тощо. До органів, які відповідальні за економічну ситуацію, відносяться Міністерство економіки України, Міністерство фінансів України, Національний банк України.

Розглядаючи можливі напрямки цифровізації слід зазначити, що досить часто вони випереджають чинне законодавство, через що існують в погано регульованому полі або й у полі, яке ще не врегульовано відповідними нормативними актами. Бюрократичні механізми держави не можуть

забезпечувати досить динамічних змін для задоволення потреб мінливого ринку.

Також слід зважати на політико-економічний курс України, орієнтований на норми та механізми Європейського Союзу, що також можна розглядати як один із аспектів трансформаційних стресових змін, в умовах яких повинен функціонувати страховий ринок.

Тому вважаємо доцільним виділити та взяти до уваги основні позиції правового регулювання страхової діяльності в Україні для подальшого порівняння з Європейськими нормами задля оцінки проведених змін та подальших перспектив.

Основні законодавчі акти, що регулюють страховий ринок України:

- Закон України «Про страхування» визначає базові принципи та норми функціонування суб'єктів страхового ринку, визначає та регулює права та обов'язки страховиків та страхувальників, специфіку їх взаємодії та місце в структурі ринку, встановлює конкретні вимоги до страхових компаній, враховуючи міжнародні норми.

- Закон України «Про захист прав споживачів» регулює відносини між споживачами та продавцями послуг на широкому рівні, але його положення діють також на страхові компанії. Закон встановлює права споживачів та вимоги до якості послуг.

- Закон України «Про фінансовий омбудсмен» встановлює механізми захисту прав споживачів фінансових послуг (в тому числі і страхових). Фінансовий омбудсмен врегульовує суперечливі ситуації, які виникають у процесі взаємодії страхувальників та страховиків.

- Закон України «Про банки і банківську діяльність» має частковий вплив на страховий ринок, оскільки в умовах функціонування фінансових імперіалістичних кластерів багато фінансових компаній мають мультинаправленість на ринку, отже банківські та страхові послуги поєднуються в єдиних суб'єктах (в тому числі шляхом філій). Даний закон

встановлює вимоги до банківського сектору та до контролю за фінансовою стійкістю.

З початку повномасштабних військових дій законодавчо-нормативна база була вимушена адаптуватися до нових умов та врегульовувати певні непередбачувані зміни в умовах функціонування страховиків. Серед відповідних прийнятих нормативних актів відзначимо наступні Постанови Правління Національного Банку України:

- Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану № 18 від 24.02.2022 р.;
- Про врегулювання діяльності учасників ринку небанківських фінансових послуг, небанківських фінансових груп, учасників платіжного ринку, колекторських компаній та юридичних осіб, які отримали ліцензію на надання банкам послуг з інкасації № 39 від 06.03.2022 р.;
- Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 24 грудня 2021 року №153 «Про затвердження Положення про ліцензування та реєстрацію надавачів фінансових послуг та умови провадження ними діяльності з надання фінансових послуг» № 176 від 12.08.2022 р.;
- Про особливості застосування процедур реєстрації та ліцензування учасників ринку небанківських фінансових послуг у період дії воєнного стану № 177 від 12.08.2022 р.;
- Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 06 березня 2022 року № 39 «Про врегулювання діяльності учасників ринку небанківських фінансових послуг, небанківських фінансових груп, учасників платіжного ринку, колекторських компаній та юридичних осіб, які отримали ліцензію на надання банкам послуг з інкасації» № 179 від 12.08.2022 р.

В довоєнний період система врегулювання страхового ринку України також зазнала значних змін шляхом зміни наглядного органу. Відповідно до закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України

щодо удосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг» від 12.09.2019 р., який набув чинності 19 жовтня 2019 року, Національний Банк України став регулятором ринку небанківських фінансових послуг (до яких відноситься й страхування).

Головним завданням даного закону є встановлення збалансованого і систематизованого підходу до розвитку небанківського фінансового сектору та заміна секторальної моделі регулювання на інтегровану модель, котра повинна створити можливості для комплексного розвитку фінансового ринку, регуляції ринкової поведінки та покращення захисту прав споживачів. Рішення, щодо ухвалення даної стратегії відповідає Меморандуму співпраці з МВФ у межах програми Stand-by фінансової допомоги МВФ Україні.

Існуючі та майбутні зміни пов'язані з впровадженням концептуальних ідей, котрі було викладено у Білій книзі «Майбутнє регулювання ринку страхування». Мета даних нормативних нововведень є забезпечення підвищення базових фінансових показників ринку страхування, як то: платоспроможність, стійкість чи конкурентоспроможність та ефективного захисту прав споживачів.

Перетворення на страховому ринку вже включають в себе максимізацію прозорості структур власності страховиків та фінансової спроможності їх власників шляхом посилення моніторингу прозорості даних структур. Моніторинг та інші наглядові заходи було впроваджено на основі положень Меморандуму про економічну та фінансову політику з Міжнародним валютним фондом від 24 березня 2023 року.

Також слід відзначити посилення вимог Регулятора до активів страховиків. Національний банк не визнає землю адекватним активом при оцінці платоспроможності страховиків. Потенційно, даний захід підвищить консервативність інвестиційної політики задля підвищення рівня безпеки для споживачів.

Крім того принципово важливим є перехід страховиків до нового стандарту обліку страхових контрактів (IERS 17). Дані зміни спрямовані на

забезпечення більш якісного відображення результатів діяльності страховиків у їх фінансовій звітності для покращення моніторингу та контролю страхової ситуації.

Національний банк України прийняв ряд постанов, котрі дещо змінюють правила та специфіку функціонування страхових компаній. Серед них відзначимо:

- Введення класів страхування затверджено постановою № 182, які характеризуються чіткими характеристиками та класифікаційними ознаками для різних класів страхування зі своїми особливостями укладання та виконання договорів.

- Зміни до актуарної діяльності внесено постановою № 187, яка встановлює критерії авторизації та специфіку відповідальності осіб, які займаються актуарними розрахунками.

- Постанова № 184 встановлює можливість для страхувальника добровільного виходу з ринку з передачею страхового портфелю.

- Постанова № 109 вносить зміни в регулюванні реєстрації страхових та перестрахових брокерів.

- Постанова № 166 вносить зміни до правил збереження конфіденційної інформації.

- Постанова № 168 встановлює умови страхування відповідальності аудиторів.

- З 1 липня 2020 року повноваження з регулювання та нагляду за страховими компаніями переходять до НБУ.

Серед змін у вимогах до страховиків зазначимо:

- Постанова № 201 встановлює вимоги до забезпечення фінансової стійкості страховиків та інвестиційної діяльності.

- Постанова № 203 встановлює порядок формування та управління технічними резервами.

- Постанова № 199 встановлює певну низку вимог до плану діяльності страховика.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

Отже, страхові компанії – посередники на ринку страхування, котрі акумулюють грошові кошти, надаючи специфічний вид захисту інтересів - страхування.

До суб'єктів, які і формують ринок страхування, відносять страховиків, страхувальників та органи державного регулювання.

Ринок страхування, як і всі інші ринки, існує в постійному конфлікті інтересів між його контрагентами, адже в інтересах страховика отримати максимальну кількість страхових премій, не виплачуючи при цьому страхові відшкодування, а ціль страхувальника на ринку страхування - отримати страховий захист та максимально можливе страхове відшкодування у разі настання страхового випадку.

У більшості випадків ринок в змозі самоврегулюватися капіталістичними механізмами, тому потребує втручання регуляторної сили, роль якої в Україні відіграє НБУ.

Україна приймає законодавчо-нормативні акти, орієнтуючись на європейські норми, адже соціально-економічний курс України в цілому орієнтований на інтеграцію в європейський ринок.

Інновації, які в більшості виражаються в діджиталізації страхування, є важливим трендовим напрямком розвитку страхових компаній і український ринок страхування повинен переймати досвід та впроваджувати інноваційні технології, як то: штучний інтелект, Інтернет Речей, Big Data та інше.

Українська економіка повинна бути максимально гнучкою та адаптивною, адже функціонує в умовах як і загальносвітових трансформаційних змін, так і в локальних.

Ситуацію погіршують військові дії, які наносять каскадні втрати всьому соціуму в цілому та сфері страхування зокрема.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ У ПОРІВНЯННІ З ЄВРОПЕЙСЬКИМ РИНКОМ

2.1 Інноваційні технології в європейському страхуванні

Як показують аналітичні опитування страховиків Європи, ключову роль у діджиталізації в найближчий період продовжуватиме відігравати штучний інтелект. Так, 50% респондентів вже використовують штучний інтелект у страхуванні, відмінному від страхування життя, і 24% - у сфері страхування життя. До того ж 39 та 30% планують використовувати штучний інтелект в non-life та life страхуванні відповідно протягом наступних трьох років (рис. 2.1) [19].

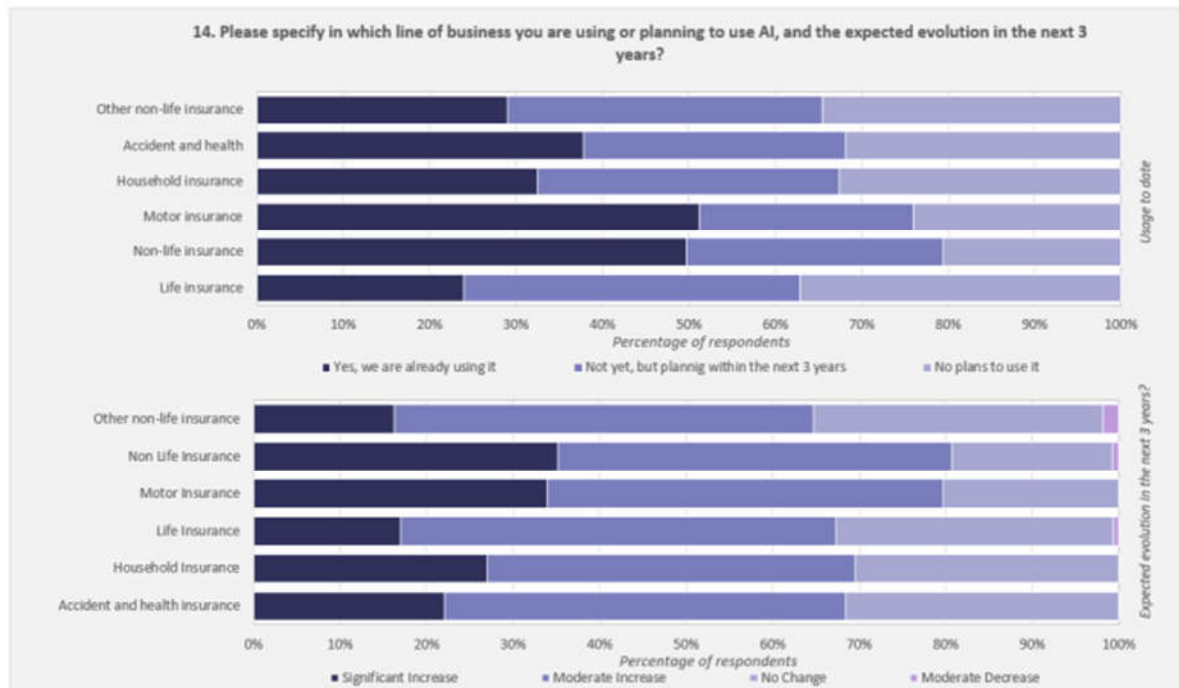

Рисунок 2.1. Деталізація використання штучного інтелекту за видами діяльності

Джерело: використано інформацію [19]

На основі вищенаведеної інформації можемо зробити висновок про те, що найменший вплив штучний інтелект має на сферу страхування життя. Але, незважаючи на це, більша частина компаній очікує значного або помірного підвищення цього впливу протягом наступних трьох років.

Також вважаємо доцільним зазначити, що, відповідно до стратегій європейських страхових компаній, протягом трьох років використання штучного інтелекту у страховій практиці значно підвищиться, отже українському ринку страхування також слід зважати на дані тенденції задля забезпечення конкурентоспроможності та відповідності світовому рівню ефективності.

Страхування - це багатофакторний бізнес-процес, ефективність якого також залежить від низки специфічних процесів та переліку суттєвих сторонніх факторів, якими займаються різні підструктури страховика, часто із залученням сторонніх компаній, а штучний інтелект, як фактор підвищення ефективності, інтегровано в усі з них, тому його вплив на функціонування системи страхування в цілому досить складно оцінити.

Розглянемо кількісні показники європейського ринку страхування з використання штучного інтелекту в окремих підвидах діяльності (рис. 2.2).

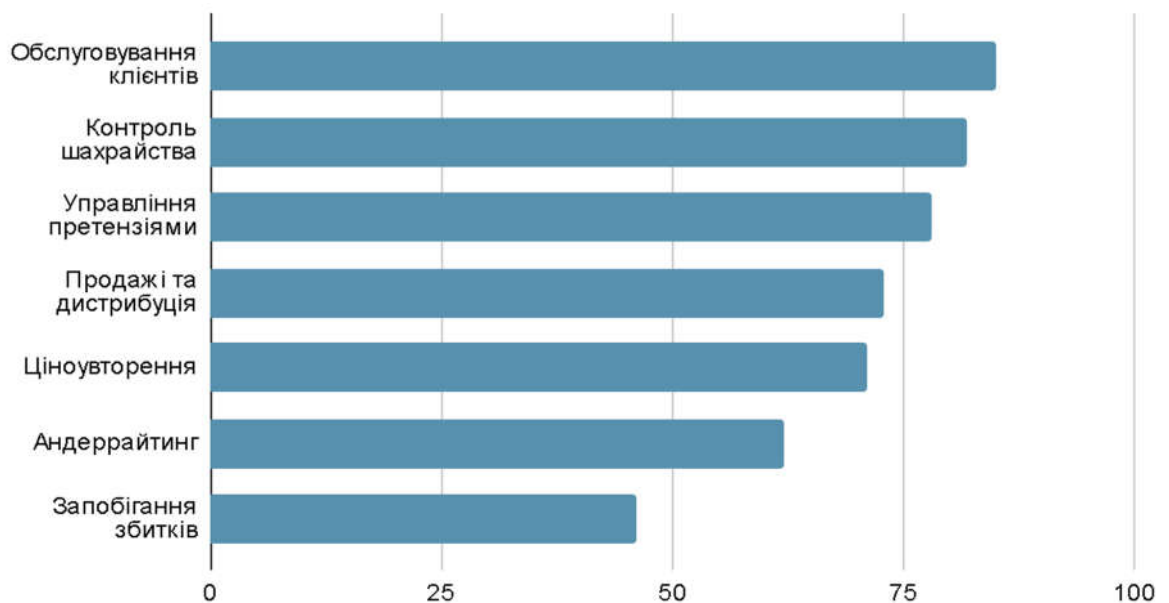

Рисунок 2.2. Штучний інтелект за сферами використання

Джерело: побудовано на основі [19]

Відтак, найбільша кількість страховиків Європи використовує штучний інтелект у сфері обслуговування клієнтів (85 страховиків), можемо пов'язати це зі специфікою давно функціонуючих ринків страхування Європи, де основна складність - залучення нових клієнтів в умовах виваженості ринку та загальної

демографічної кризи. Отже, Європі притаманна максимальна клієнтоорієнтованість.

Через притаманну шахрайству сьогодення схематичність та формалізованість, багато страховиків (82) використовують штучний інтелект для автоматизованого вияву та контролю шахрайства.

Претензії потребують максимально швидкого первинного регулювання, через що 78 страховиків використовують для цього штучний інтелект.

Дещо менша кількість страховиків (71) використовує штучний інтелект в ціноутворенні, яке являє собою складний математичний процес, та для дистрибуції й продажів (73).

Для андеррайтингу значно менше страховиків використовує штучний інтелект (62), та найменше – для запобіганням збитку (46), що дещо порушує загальні тенденції, адже запобігання збиткам формує один із сучасних трендів у страхуванні. Спираючись на експертні оцінки, припустимо, що даний процес має занадто унікальний та неформалізований характер, отже потребує більш специфічного навчання штучного інтелекту для ефективного впровадження.

Крім того, лише 27% опитаних страховиків використовують штучний інтелект в усьому ланцюгу діяльності.

Отже, спостерігаємо тренд на впровадження штучного інтелекту переважно для виконання окремих задач та в окремих напрямках функціонування страховика. Даний підхід забезпечує більш плавне та контрольоване впровадження інновацій, що, на нашу думку, є важливим у процесі адаптації до трансформаційних змін сьогодення.

Також зазначимо, що 66% страхових компаній розробили дані технології самостійно, і лише 34% впровадили технології, розроблені іншими компаніями. Лише незначний відсоток повідомляє про розробку технологій спільними зусиллями страхової компанії та третіх осіб.

У сфері ціноутворення та андеррайтингу домінують власні розробки страхових компаній, тоді як основна частина розробок третіх осіб використовується у сфері чат-ботів, маркетингу, реклами та інших.

На основі даної інформації вважаємо доцільним формування та фінансування страховими компаніями України власних ІТ-підрозділів та впровадження змішаних типів спеціалістів, які об'єднуюватимуть у собі компетенції зі страхування та інформаційних технологій задля координації та ефективної співпраці даних напрямів.

Блокчейн, хоча й мають декілька потенційних сфер застосування у сфері страхування, серед європейських страхових компаній демонструють обмежені рамки впровадження.

Лише 15% з 209 компаній, що взяли участь у зборі статистичних даних, повідомили про хоча б один випадок застосування блокчейну, а принаймні половина за даних застосувань не є систематизованими та знаходяться у періоді тестування [19].

Одна з можливих проблем впровадження блокчейну - висока складність реалізації даних проєктів власними силами страхових компаній. Близько 80% повідомляє про необхідність аутсорсингу чи залучення інших страхових компаній.

Криптовалюти, що функціонують на основі блокчейн технологій, також слабо інтегровані у Європейський ринок страхування. Лише шість страхових компаній стверджують, що надавали чи планують надавати страхові продукти, пов'язані зі страхуванням криптоактивів від втрати чи крадіжки. А про страхування відповідальності щодо криптоактивів повідомляють лише 2 страхові компанії [19].

Жодна з європейських страхових компаній не пропонує можливості проводити будь-які розрахунки цифровими валютами. Страхувальник не може ні сплачувати страхові внески цифровими валютами, ні отримати в них страхове відшкодування та навіть інвестиційні процеси в них неможливі.

Деякі компанії розглядають можливість зміни даної ситуації протягом трьох років, але кількість цих компаній не суттєва.

Отже, європейський ринок страхування погано адаптований до різних видів взаємодії з цифровими валютами та активами, що породжує можливість формування конкурентної переваги України шляхом введення інновацій щодо даних типів обслуговування.

Порівняно з послугами щодо криптовалют, сфера страхових послуг з використанням інформації, отриманої з використанням Інтернету речей, значно краще розвинута. Станом на кінець 2023 р. 17% з опитаних компаній пропонують страхування автотранспортних засобів на основі даної технології.

Показники дещо нижчі у страхуванні нерухомості (10%) та медичного страхування (7%) [19].

Впровадження даних технологій у європейський досвід страхування закономірне, адже вони дозволяють страховим компаніям підвищувати ефективність функціонування за рахунок більшої інформаційної бази стосовно застрахованого об'єкта. Щодо медицини показники також вагомі, адже Інтернет речей, як явище, ще не настільки широко розвинений у світовому суспільстві та покриває лише специфічні захворювання застрахованого, отже й природа даних послуг достатньо специфічна.

Також на основі технології Інтернету речей розглядають можливість розробки страхових продуктів, які будуть автоматично фіксувати настання страхової події на основі показників різних датчиків та автоматично виплачувати страхове відшкодування, але на сьогодні дані ініціативи, що все ж були впроваджені, мають одиничний характер, адже така ступінь автоматизації породжує багато фінансових загроз для страхових компаній.

Практика використання Інтернету речей стрімко поширюється серед страховиків і, відповідно до опитування, кількість подібних послуг протягом трьох років подвоїться.

Використання Інтернету речей – перспективний напрямок розвитку страхового ринку, що дозволить удосконалити ризик-менеджмент, запобігати

страховим випадкам та покращити розрахунок страхових тарифів, але також подібні інновації потребують високого економічного та соціального розвитку суспільства в купі з високим рівнем довіри до страховиків та ринку технологій, що в Україні наразі ускладнено.

Діджиталізація, як явище, провокує появу кібер-ризиків. А якщо існує поширений ризик, то і страхові компанії мають можливість отримувати прибуток шляхом страхування даного ризику. Отже, кібер-страхування виокремлюється в новий перспективний напрям діяльності.

Опитування зазначають, що ринок кібер-страхування зазнав значного росту через підвищення попиту, але динаміка значно відрізняється в залежності від розглянутої країни Європи. Отже, відчувається значна неоднорідність щодо кіберстрахування. Але 38% респондентів заявили, що пропонують кібер-додатки до інших страхових полісів або положення та умови таких полісів неявно охоплюють кібер інциденти, що досить високий показник для інтенсивності використання інноваційних технологій.

Неоднорідність у сфері страхування кібер-ризиків також підкреслюється тим, що 29% страхових компаній повідомляє про підвищення кібер-позовів за останні 2 роки (зокрема через атаки програм-вимагачів), а 71% подібного зростання не відзначає. Існує пряма кореляція між даними показниками та країнами і типом цільової аудиторії страхових компаній.

Відзначимо, що страхування кібер-загроз є досить ризикованим та малопередбачуваним для страхових компаній, а технологія розрахунку страхового тарифу потребує доопрацювання. Наразі, в ціноутворення даного типу послуг враховує якісні та кількісні параметри об'єкта страхування. Страхувальник повинен заповнити анкету, що націлена на оцінку рівня кібер-стійкості. Також використовуються класичні методи оцінки компанії.

Звісно, однією зі специфічних рис страхування кібер-ризиків є орієнтованість на корпоративних клієнтів. Фізичних осіб серед страхувальників майже немає та лише 17% малого та середнього бізнесу є учасниками кібер-страхування [19].

На основі усього вищезазначеного можемо стверджувати, що європейський ринок страхування активно приймає на озброєння інноваційні технології, але через особливості європейських бюрократичних та соціальних процесів впровадження в деяких напрямках сповільнене.

Дане сповільнення проковує появу специфічних можливостей для страхового ринку України, а загальні тенденції розвитку описують пріоритетні, в тому числі і для України, напрями введення інновацій.

2.2 Європейський досвід регулювання ринку страхових послуг

Беручи до уваги тенденції до децентралізації в Україні, розглянемо класифікацію державного нагляду у світовому досвіді за ступенем централізованості.

Централізована модель передбачає, що один державний орган відповідає за регулювання всіх аспектів страхової діяльності.

Дуалістична модель поєднує в собі регулювання центральним органом та регулювання на місцях.

Децентралізована модель надає набагато більше повноважень місцевій владі та характерна переважно для федеративних утворень.

Розглянемо деякі децентралізовані моделі. У США, до прикладу, федеральний орган-регулятор відсутній зовсім, але об'єктивна потреба в наявності відповідного утворення призвела до того, що Національна асоціація страхових комісарів взяла на себе функції встановлення та регулювання вимог на рівні штатів, отже таким шляхом ринок був саморегульований, а дана потреба задоволена [23].

Вважаємо доцільним акцентувати увагу на тому, що Асоціація страхових комісарів не є державним органом, але через внутрішні структури та з використанням доступних ресурсів саме вона регулює, консультує та координує страхову діяльність на національному рівні, акумулюючи всю інформацію та на її основі розробляючи норми та стандарти.

У цілому на ринку страхування США спостерігається високий рівень страхування майна та відповідальності. Країна займає передові позиції у страхуванні життя через наявну систему обов'язкового медичного страхування для кожного громадянина.

Аналогічно у Великобританії єдиним регулятором страхової діяльності є недержавна організація The Financial Conduct Authority (FCA). Вона забезпечує захист споживачів, підтримує конкуренцію та виконує інші функції, спираючись на законодавство про фінансові послуги та ринки [22].

Дані організації функціонують за рахунок внесків страховиків та забезпечують адекватний рівень регулювання та адаптації до потреб ринку, забезпечують гнучкість сфери страхування до трансформаційних викликів сьогодення. Отже, практика недержавного децентралізованого управління може мати позитивний ефект.

У даній країні клієнтами страховиків є майже всі кредитні установи, підприємства різноманітних напрямів (промислові та торгові, аграрні). Ефективна діяльність та розвиток сфери страхування Великобританії залежить від інтенсивної інвестиційної діяльності на ринках капіталів [28].

Звертаючись до досвіду Канади у використанні дуальної системи регулювання, відзначимо: в Канаді створено незалежне урядове агентство Office of the Superintendent of Financial Institutions (OSFI), яке існує задля забезпечення стійкості фінансової системи, здійснює регулювання та нагляд за страховиками під федеральним контролем та надає інформаційну та методологічну допомогу регуляторним органам конкретної провінції, об'єднуючи всі елементи нагляду в одну упорядковану систему.

Тенденції до децентралізації України натякають на необхідність вивчення та потенційного майбутнього впровадження дуального підходу до регулювання страхового сектору в цілому та канадського досвіду зокрема.

До країн з централізованою системою регулювання відносять Францію, Японію, Німеччину та інші. Сутність та механізми функціонування централізованих систем кожної країни суттєво відрізняються.

Французька влада впроваджує податкові пільги задля стимулювання страхування. У країні добре розвинуте страхування життя та пенсійне страхування, страхування майна, автотранспорту та інше [28].

У цілому Європейські країни характеризуються значним відсотком страхових премій саме у сфері пенсійного страхування.

Через євроорієнтовану політику розвитку всіх сфер соціально-економічних відносин в Україні вважаємо доцільним проаналізувати особливості підходів до законодавчого врегулювання сфери послуг страхування серед держав Європи.

У світі спостерігається постійне посилення глобалізаційних процесів, зокрема в ЄС, суб'єкти якого продовжують посилювати взаємоінтеграцію. Наразі систему регулювання ЄС можемо розглядати як наднаціональну систему, в якій головну роль відіграють Єврокомісія та Рада Європи. Саме вони й формують стратегічні орієнтири, політику діяльності та основні принципи.

Основними вимогами міжнародного законодавства у сфері страхування, яким прагне відповідати Україна, є директиви ЄС Solvency I і Solvency II.

Наразі в Україні функціонує спрощена версія Solvency I, відповідно до якої платоспроможність компанії оцінюється та вважається достатньою, якщо фактичний запас платоспроможності перевищує нормативний [20].

Реформування законодавчої бази України покликане впровадити норми Solvency II, які дозволять гармонізувати регулювання фінансової стійкості, платоспроможності, захистити інтереси страхувальників та підвищити ефективність діяльності страховиків шляхом формування концепції ризик-орієнтованого нагляду [21].

Solvency II функціонує на трьох стовпах, на яких зосередимо увагу:

Стовп I встановлює кількісні вимоги, тобто оцінку активів і зобов'язань і вимоги до капіталу.

Стовп II встановлює якісні вимоги, включаючи управління та управління ризиками підприємств, а також власну оцінку ризиків і платоспроможності (ORSA).

Стовп III встановлює наглядову звітність та публічне оприлюднення.

Три стовпи формують узгоджений підхід, який дозволяє розуміти та управляти ризиками в секторі.

До основних особливостей нормативно-правової бази Solvency II відносять:

- Послідовність ринку: активи та зобов'язання оцінюються за сумою, на яку вони можуть бути обміняні, передані або розраховані на ринку.
- На основі ризику: Вищі ризики призведуть до вищих вимог до капіталу для покриття несподіваних збитків.
- Пропорційність: нормативні вимоги повинні застосовуватись у спосіб, який є пропорційним до характеру, масштабу та складності ризиків, притаманних діяльності страхових та перестрахових компаній.
- Груповий нагляд: органи нагляду повинні посилити координацію та обмін інформацією в колегіях наглядових органів для покращення транскордонного нагляду за страховими та перестраховими групами.

Для оцінки шляху, який доведеться пройти системі Українських нормативів у сфері страхування проведемо порівняння систем Solvency I і Solvency II (табл. 2.1).

Таблиця 2.1. Порівняння Solvency I і Solvency II.

Критерій порівняння	Solvency I	Solvency II
Страховий нагляд	Відповідність капіталу	Мінімальна вимога до капіталу, ринкова дисципліна та підвищення прозорості
Методологія	Стандартизований підхід	Ризик-орієнтований підхід
Критерій визначення потреби в капіталі	Залежно від страхового ризику	Залежно від страхового, кредитного, ринкового ризиків і ризику неплатоспроможності перестраховика
Умови забезпечення платоспроможності	Наявність статутного створення	Виконання вимог щодо ризикового капіталу — SCR і мінімального розміру капіталу — MCR; норми сплаченого капіталу; страхових

	резервів; перевищення фактичного запасу платоспроможності страховика над розрахунковим нормативним запасом платоспроможності	розрахунку технічних резервів, власна оцінка ризику і платоспроможності (ORSA), упровадження прозорої структури управління та внутрішнього контролю
Рівень маржі платоспроможності	Розраховується на основі співвідношення рівнів індексу премій та індексу виплат	Розраховується на основі внутрішнього моделювання ризиків

Джерело: узагальнено автором на основі [24, 25]

Підвищення вимог до страховиків, безперечно, призведе до ще більшого зменшення їх кількості на ринку України, що вже є актуальною проблемою. Однак кроки щодо досягнення норм Solvency II активно здійснюються задля інтеграції страхової системи України до страхового ринку Європи.

Будь-які зміни не можуть нести лише позитивні риси. Вони завжди пов'язані з певними ризиками їх введення (табл. 2.2).

Таблиця 2.2. Вимоги та ризики

Напрями	Вимоги	Ризики
Капітал і система управління ризиками	Зміцнення капітальної бази; Зміни структури капіталу	Збільшення витрат на підтримку капіталу і збільшення резервів
	Вимоги до достатності капіталу (ризиковий капітал — SCR і мінімальні вимоги до капіталу — MCR)	Унеможливлення функціонування певних страховиків
	Урахування чотирьох груп ризиків: страхового, кредитного, ринкового і ризику ліквідності	Підвищення вимог до кваліфікації відповідних спеціалістів та до якості інформаційної забезпеченості
	Посилення вимог до внутрішньої системи ризик-менеджменту	Посилення фінансового навантаження для розробки ризикових моделей та заходів менеджменту
Корпоративне управління	Перевірка колективної придатності керівників страхової компанії	Збільшення витрат завдяки підвищеним вимогам
	Залучення незалежних директорів	Ненадійність та заінтересованість залучених третіх осіб
Розкриття інформації	Підвищення прозорості діяльності	Збільшення операційних витрат
	Гармонізація форм звітності; Публічне розкриття інформації	Витрати на адаптацію до змін у бухгалтерії
	Забезпечення ринкової дисципліни	Зменшення динамічності та адаптивності в управлінні компаніями

Джерело: складено на основі [24]

Узагальнюючи відмітимо, що кожне з нововведень прямо чи опосередковано призводить до посилення навантаження на страхові компанії та для їх впровадження ринок страхування повинен перебувати у фазі активного зростання задля фінансування нових напрямів витрат.

Надмірний тягар, покладений на страхові компанії, призведе до зменшення їх кількості, а отже й до монополізації у сфері страхування. Проте, розглядаючи показники концентрації страхових компаній у європейських країнах (рис. 2.3), можемо припустити, що ситуація помірної монополізації цілком допустима.

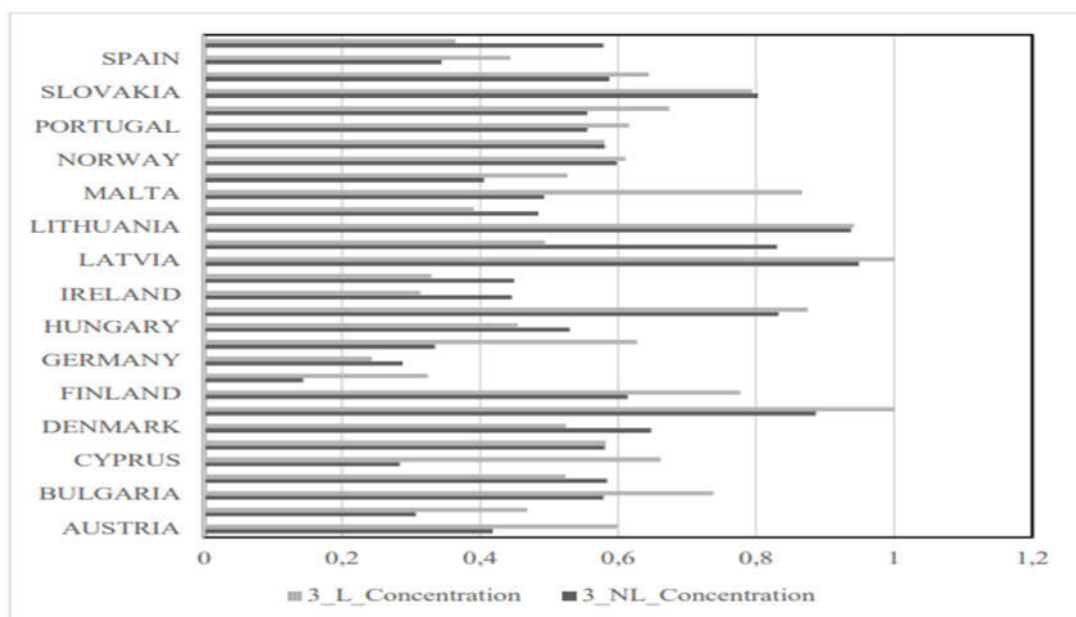

Рисунок 2.3. Концентрація страховиків Європи

Джерело: наведено на основі [27]

Бачимо, що в деяких країнах топ-3 компанії контролюють 100% ринку або близько ста відсотків, при чому ринки страхування в даних країнах функціонують нормально та показують зростання.

Через що зробимо висновок про допустимість скорочення гравців на ринку страхування за умов достатнього контролю з боку відповідних об'єднань чи органів, адекватного рівня суспільної фінансової свідомості, корпоративної етики та інших показників соціально-економічного клімату держави.

У цілому європейські методи регулювання ринку страхування сприяють зміцненню позицій компаній перед кризовими явищами, підвищують ступінь довіри споживача та рівень захисту його прав, стимулюють розвиток та впровадження нових технологій.

На жаль, наразі страховий ринок України функціонує в непередбачуваних руйнівних умовах та не може розкрити свій потенціал в повному обсязі задля якнайшвидшої інтеграції в світове середовище. Серед стабільно існуючих складнощів зазначимо:

- низькі виплати за обов'язковими класами страхування;
- надвелика залежність від міжнародних капіталовкладень, що значно зменшує автономність;
- неспроможність впровадження міжнародних страхових стандартів;
- різке скорочення вільних коштів громадян, що значно ускладнює як розвиток економіки в цілому, так і сфери страхування;
- прихильність консервативним методам ведення справ, яка завжди виникає в непередбачуваних умовах.

Розглядаючи міжнародний досвід регулювання та розвитку ринку страхування необхідно пам'ятати, що пряме застосування їх досвіду без переосмислення та адаптації його до світових умов сьогодення та до особливостей функціонування економіки та соціуму України не може призвести до позитивних змін, адже сьогодення ситуація має зовсім інший, не схожий на європейський контекст.

2.3 Сучасний стан ринку страхування України в умовах трансформаційних змін

Для розуміння, в яких саме умовах повинна проходити діджиталізація та європеїзація страхового ринку України, розглянемо його сучасний стан та ті зміни, які він зазнав протягом військового конфлікту.

Зазначимо також, що в дану кризу Україна потрапила відразу після іншої світової кризи, пов'язаної з пандемією, отже й страховий ринок

перейшов з одних неповноцінних та ускладнених умов функціонування відразу до інших, ще гірших.

В умовах кризи та стрімких трансформаційних змін зменшення кількості страховиків, як зазначалося і в попередніх підрозділах, неминуче.

Спостерігаємо стрімке зменшення кількості страховиків по повним звітним періодам та зазначимо, що їх кількість продовжує зменшуватися (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 Кількість страхових компаній в Україні

Кількість страхових компаній	Станом на 31.12.2020	Станом на 31.12.2021	Станом на 31.12.2022	Станом на 31.12.2023	Темп росту 2023 р. до 2020 р., %
Загальна кількість	210	155	128	101	48
в т.ч. СК «non-Life»	190	142	116	89	47
в т.ч. СК «Life»	20	13	12	12	60

Джерело: побудовано на основі [30]

Скорочення активних гравців у сфері страхування досить стабільний тренд України, але протягом останніх років він зазнав значного прискорення. Так, на кінець 2023 р. від загальної кількості станом на кінець 2020 р. страховиків залишилося лише 48%, що означає зменшення більше ніж вдвоє. Сфера страхування non-life зазнала більших відносних та абсолютних втрат, ніж сфера life. Припустимо, що дана специфіка забезпечена більш жорсткими умовами для ведення life-страхування та меншою первинною кількістю компаній даного сегменту.

Для аналізу впливу скорочення страховиків на діяльність страхового ринку в цілому проаналізуємо динаміку укладених договорів страхування (рис. 2.4).

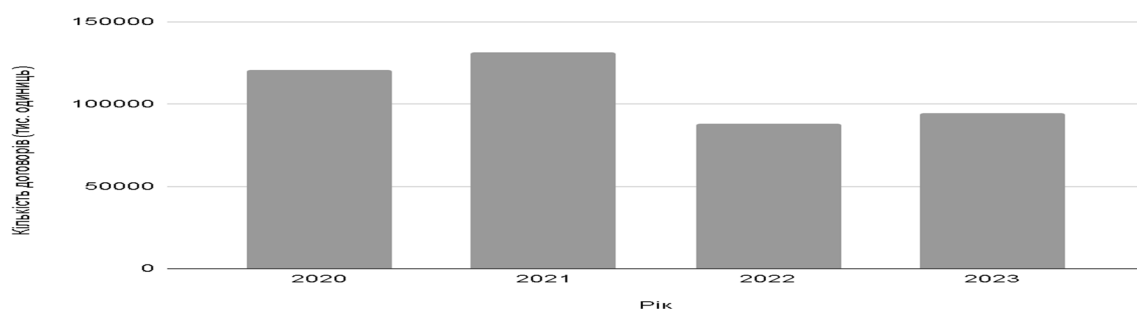

Рисунок 2.4. Кількість договорів страхування

Джерело: побудовано на основі [30]

Так, кількість договорів страхування значно знизилася через початок військових дій, але повільно почала своє відновлення. Можемо стверджувати, що незважаючи на скорочення, ринок страхування України демонструє тенденції відновлення та адаптації до нових умов функціонування. Для визначення фінансових втрат на фоні скорочення страхових компаній та кількості укладених ним договорів страхування розглянемо динаміку валових страхових премій та динаміку питомої ваги страхового ринку у ВВП (табл. 2.4).

Таблиця 2.4. Динаміка питомої ваги страхового ринку

Роки	Показники			
	ВВП, млн грн	Валові страхові премії, млн грн	Питома вага страхового ринку у ВВП, %	Темпи приросту валових страхових премій, до попереднього року
2007	720731	18008	0,025	х
2008	948056	24008	0,025	1,315
2009	913345	20442	0,022	0,963
2010	1082569	23081	0,021	1,185
2011	1316600	22693	0,017	1,216
2012	1408889	21508	0,015	1,070
2013	1454931	28661	0,020	1,033
2014	1566728	26767	0,017	1,077
2015	1979458	29736	0,015	1,263
2016	2383182	35170	0,015	1,204
2017	2982920	43431	0,015	1,252
2018	3558706	49367	0,014	1,193
2019	3974564	53001	0,013	1,117
2020	4194102	45200	0,011	1,055
2021	5459574	51400	0,009	1,302
2022	5191028	39616	0,008	0,951
2023	6537825	47015	0,007	1,259

Джерело: побудовано на основі [30]

Розглядаючи динаміку сконцентруємося на показниках останніх років. Спостерігаємо стрімке зменшення питомої ваги страхування у ВВП, особливо у порівнянні з даним показником у розвинених Європейських країнах, де він в середньому знаходиться на рівні п'яти відсотків, що є однозначно негативним показником функціонування ринку страхування. Для візуалізації даного зменшення побудуємо діаграму (рис. 2.5).

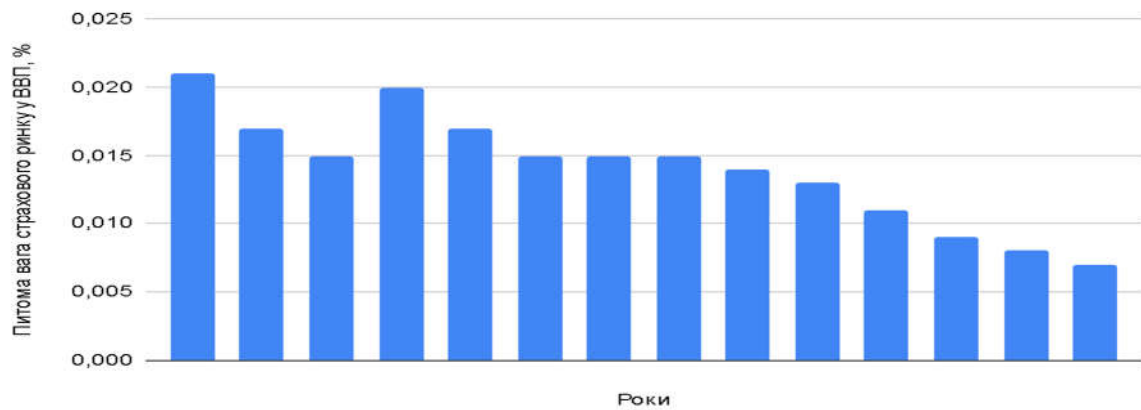

Рисунок 2.5. Питома вага страхового ринку у ВВП

Джерело: побудовано на основі [30]

Разом зі скороченням страховиків та кількості укладених ними договорів страхування спостерігається також і скорочення валових страхових премій. Показник довоєнного періоду, що становив 51400 тисяч різко впав до 39616 тисяч після початку військових дій.

Але станом на 2023 р. об'єми страхових премій почали відновлення та становили вже 47015 тисяч, що навіть перевищує показник 2020 р., який становив 45200 тисяч.

Отже, можемо стверджувати, що, незважаючи на скорочення кількості страховиків та договорів страхування, ядро страхового ринку пошкоджено не було, адже рівень страхових премій стрімко відновлюється, що й дозволить ринку страхування успішно адаптуватися до нових умов та продовжити адекватне функціонування з захисту страхових інтересів населення.

Для поглибленого розуміння процесів у страхуванні розглянемо деталізований розріз надходжень (табл. 2.5).

Таблиця 2.5. Надходження у страхування за видами

Роки	Види		
	Обов'язкове страхування (млн грн)	Добровільне (за виключенням страхування життя) (млн грн)	Страхування життя (млн грн)
2020	8 612,1	31 545,3	5 018,5
2021	10 281,3	33 544,7	5 882,0
2022	11 942,0	22 907,4	4 812,3
2023	14 547,9	27 302,8	5 164,0

Джерело: побудовано на основі [30]

Бачимо, що страхування життя демонструє стабільність навіть з

урахуванням війни та має найменші коливання. Станом на 2023 р. рівень надходжень до цього виду страхування відновився та перевищив показники 2020 року.

Обов'язкові ж види страхування демонструють стабільне зростання, незважаючи на появу нових соціально-економічних викликів продовж досліджуваного періоду та наразі становлять 14 547,9 млн грн. Отже ті види людської економічної діяльності, що потребують обов'язкового страхування, продовжують свій розвиток, що є позитивним показником протистояння кризі.

Добровільне страхування, яке складає основну частину страхових надходжень на ринку страхування, є найбільш мінливим та погано відновлювальним видом страхування, адже включає в себе більше соціальних конструктів, аніж інші види.

На нього найбільше впливає рівень довіри громадян до країни та до фінансових інструментів. Також даний вид страхування зазнає найбільшого впливу скорочення платоспроможності населення, що майже не стосується, наприклад, обов'язкових видів страхування.

Бачимо, що рівень надходжень по цьому виду страхування становив 27 302,8 млн грн, що, звісно, більше ніж показник 2022 р. (22 907 млн грн), але ще далеко від відновлення до рівня довоєнних років, який становив 33 544,7 млн грн в 2021 р. та 31 545,3 у 2020 році.

Динаміка надходжень по добровільним видам страхування гірше, ніж за іншими, але й вона демонструє тенденції на відновлення.

У цілому лише обов'язкове страхування мало абсолютно позитивні показники, тоді як інші види страхування зазнали відчутних втрат від військових дій і хоча й почали відновлення, знаходяться ще далеко від його завершення, якщо воно взагалі можливе з врахування втраченого потенціалу протягом воєнного часу.

Отже, визначившись з тим, що доходи ринку страхування відновлюються, слід розглянути й страхові відшкодування страховими компаніями, які є основними витратами діяльності (табл. 2.6).

Таблиця 2.6. Динаміка премій та виплат

Роки	Страхові премії (млн)	Страхові виплати (млн)
2020	45 175,9	14 853,6
2021	49 708,0	17 958,3
2022	39 661,8	13 001,4
2023	47 014,7	16 867,3

Джерело: побудовано на основі [30]

Бачимо, що достатньо пропорційно до зменшення страхових премій, яке відбулося у 2022 р., зменшилися й об'єми страхових виплат, що означає збалансованість системи протягом кризи. Вважаємо доцільним візуалізувати дану інформацію для демонстрації пропорції показників (рис. 2.6).

Рисунок 2.6. Страхові премії та страхові виплати

Джерело: побудовано на основі [30]

Отже, ринок страхування може продовжувати ефективно функціонувати та виконувати покладені на нього завдання з захисту страхових інтересів населення. Рівень залучених страхових премій достатній для задоволення потреб компаній у сплаті страхових виплат.

Для розуміння динаміки приросту премій до топ-компаній сегменту розглянемо відповідну інформацію. Темпи зростання страхових премій 2021/2023 топ 10 по ринку (табл. 2.7).

Відзначимо, що протягом 2023 р. спостерігається значне підвищення приросту отриманих страхових премій, що частково пов'язано з зниженням страхових премій 2022 року. Дане значне підвищення і демонструє активне відновлення ринку страхування України та адаптацію до військових умов.

Таблиця 2.7. Динаміка приросту страхових премій за 2021/2023 роки

Назва компанії, місце в рейтингу	2023 рік	2021 рік	Назва компанії, місце в рейтингу
ПрАТ “РІДНА”	351,71	171,06	ТДВ “ALLIANZ УКРАЇНА”
АТ “СК “БУСІН”	266,99	74,9	ПрАТ “СК “УЛЬТРА АЛЬЯНС”
ПрАТ “ЄВРОПЕЙСЬКЕ ТУРИСТИЧНЕ СТРАХУВАННЯ”	146,89	62,13	ПрАТ “СК “КНЯЖА”
ПрАТ “СК “УЛЬТРА АЛЬЯНС”	98,33	56,72	ТДВ “ЕКСПРЕС СТРАХУВАННЯ”
ТДВ “СК “ГАРДІАН”	80,84	51,35	ПрАТ “СК “КОЛОННЕЙД УКРАЇНА”
ТДВ “СК “МОТОР-ГАРАНТ”	77,79	51,31	ПрАТ “СК “ВУСО”
ПАТ “СК” “ЄВРОІНС УКРАЇНА”	69,53	50,62	ПрАТ “СК “ПЕРША”
ТДВ “СК “ДОБРОБУТ ТА ЗАХИСТ”	69,2	50,3	АТ “СК “ІНГО”
ТДВ “ЕКСПРЕС СТРАХУВАННЯ”	61,29	47,31	АТ “СК “ББС ІНШУРАНС”
ПрАТ “ІНТЕР-ПЛЮС”	60,09	46,07	ПрАТ “СК “PZU УКРАЇНА”

Джерело: систематизовано за даними [34]

Знаючи, що в цілому ринок страхування не відчуває критичного дефіциту фінансів та може функціонувати, розглянемо динаміку обсягу загальної відповідальності (табл. 2.8).

Таблиця 2.8. Загальний обсяг відповідальності страхових компаній

Роки	Види	
	Обов’язкове страхування (млн грн)	Добровільне страхування (за виключенням страхування життя) (млн грн)
2020	15 356 212,1	16 925 927,6
2021	16 337 465,9	22 911 220,4
2022	54 028 090,0	27 876 754,6
2023	13 921 158,6	11 296 102,1

Джерело: побудовано на основі [30]

Спостерігаємо різкий короткостроковий стрибок загального обсягу відповідальності в 2022 р., який склав 55 028 090 млн грн, що є позитивним

показником діяльності та реактивності страхового ринку.

На основі всіх вищезазначених даних зазначимо, що в Україні спостерігається значна монополізація у страхуванні. Протягом років позиції топ-10 компаній значно не змінюються та навіть військовий конфлікт не змінив даних тенденцій (Додаток Б).

З одного боку, прийнято вважати, що монополізація та скорочення числа бенефіціарів діяльності є негативною характеристикою розвитку будь-якого явища.

З іншого ж, досвід сьогодення та формування фінансових мультинапрямних об'єднань з взаємопроникненням та об'єднанням різних видів фінансової діяльності та послуг показує, що подібні процеси є органічними для розвитку капіталістичної економічної системи відносин.

Про те ж свідчить і вищезазначений досвід європейських країн.

Важливим показником глобалізації та формування фінансових кластерів є виокремлення банкострахування як повноцінної наукової категорії.

Станом на сьогодні банкострахування є одним з найперспективніших та найефективніших методів реалізації послуг страхування як в Україні, так і у світі. І поширення діджиталізації сприяє подальшому розвитку банкострахування, покращуючи комунікаційні канали та дозволяючи оперувати масивами даних.

Банк, як фінансова установа з обмеженою ліцензією сферою діяльності, виступає цінним союзником страхової компанії, не складаючи потенційної конкуренції.

Кожен з учасників подібного союзу отримує перелік переваг та нових викликів, які систематизуємо у вигляді табл. 2.9.

Хоча об'єктивні загрози для подібного партнерства й існують, але через наростаючу взаємоінтеграцію всіх фінансових процесів формування таких відносин та поступове злиття організацій з різними видами діяльності в одну є неминучим.

Таблиця 2.9. Переваги та виклики банкострахування

Учасники	Переваги	Виклики
Банки	<ul style="list-style-type: none"> – отримання комісійних винагород; – залучення фінансових ресурсів; – розширення горизонту послуг; – пільги зі страхування банківських ризиків через партнерство; – зростання продуктивності праці; – супровід клієнта зі страхування лише на первинних ланках; – відсутність відповідальності за послугу; – підвищення кваліфікації працівників за рахунок страховика-партнера; – покращення репутації та бренду 	<ul style="list-style-type: none"> – витрати на супровід договору страхування; – репутація страховика може мати також негативний вплив; – необхідність адаптації персоналу та методології для нових послуг; – співробітництво може нести непропорційний характер отриманих вигод (скоріше за все - не на користь банку); – додаткові бюрократичні складнощі з укладанням договору, додаткові зобов'язання щодо співробітництва
Страховики	<ul style="list-style-type: none"> – розширення клієнтської бази; – збільшення кількості сторонніх агентів як частина маркетингу; – договори з банківського обслуговування на партнерських засадах; – відсутність витрат на первинній ланці страхових відносин; – розширення та індивідуалізація послуг; – збільшення ефективності діяльності 	<ul style="list-style-type: none"> – сплата великого об'єму комісійних винагород банку; – другорядність послуг страхування в банку; – зменшення якості страхових послуг; – поява залежності від банківської установи та втрата частини автономності; – формування спеціалізованого структурного підрозділу для роботи з банками-партнерами; – недостатність інформаційної підтримки від банківської установи
Споживачі	<ul style="list-style-type: none"> – можливість отримання двох необхідних послуг в одному місці; – сплата за договором страхування за рахунок кредитних коштів; – подвійна можлива програма лояльності 	<ul style="list-style-type: none"> – комплексність не завжди означає вигідність; – відсутність якісних програм страхування життя, які б реалізовувалися таким чином; – недостатній рівень інформаційної підтримки від банку у страхуванні

Джерело: узагальнено на основі [32, 33]

Дані тенденції також потребують наукового державного осмислення та

опрацювання з розробкою нової методології взаємодії суб'єктів фінансового ринку, підкріпленої відповідними законодавчо-нормативними актами.

Ринок банкострахування активно розвивається, але також зазнає відчутного негативного впливу через військові дії. Зараз страхові продукти, які реалізуються банківським шляхом, мають консервативно-традиційний характер, як то: КАСКО, страхування майна та здоров'я, добровільне і обов'язкове страхування відповідальності транспортних засобів, асистанс, туристичне страхування.

Можемо систематизувати та виділити наступні форми співпраці страховиків з банками:

1. Відкрита, при якій клієнт банку самостійно обирає страхові компанії;
2. Обмежена, яка передбачає вибір лише з обмеженого переліку страховиків;
3. Ексклюзивна, яка виникає, коли банк укладає унікальний договір співпраці лише з однією страховою компанією [31].

Для формування здорової конкуренції та адекватної роботи ринкових саморегулюючих механізмів ефективною є відкрита форма співпраці страховиків та банків.

Виділимо наступні тренди розвитку такого типу взаємовідносин під час війни:

- кептивні страховики є найбільш вагомими представниками банкострахування та домінують на найбільш маржинальних сегментах ринку;
- найбільш пріоритетним напрямом банкострахування залишається роздрібне страхування;
- банки та страховики свідомо прикладають зусилля до покращення співпраці та активно шукають додаткові шляхи отримання спільного прибутку;
- темпи приросту банкострахування в останні періоди зменшуються через об'єктивні причини.

Отже, співпраця на ринку фінансових послуг набуває нових форм вираження. Формування різного роду фінансових «альянсів», в тому числі і з залученням іноземних фінансових джерел та транскорпораційних інтересів, є природною частиною економічної системи. Банкострахування є однією з локальних ілюстрацій даного процесу.

Його використання стало набагато ефективнішим після впровадження банками системи Open Banking.

З економічної точки зору Open Banking – це така система, при якій пропонується відкритий доступ до банківських послуг, транзакцій та інших фінансових даних, що означає відкриття інтерфейсів банку, а отже й партнерське, мережеве співробітництво учасників фінансових екосистем [35]. Концепція Open Banking в Україні, затверджена Національним банком України у серпні 2023 р., в якій передбачений вектор розвитку, дорожня карта та основні вимоги до впровадження Open Banking в Україні [36].

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

Ринок страхування Європи впевнено рухається у напрямку діджиталізації.

Використовуються всі базові провідні технології: штучний інтелект, Інтернет речей, розробка мобільних додатків, інтернет-страхування, хмарні сховища, чат-боти та багато іншого.

Однак спостерігається неготовність європейського ринку страхування до роботи з електронними активами чи крипто-валютами. Технологія блокчейн навіть у відриві від криптовалют погано розвинена та знаходить застосування в дуже малому відсотку страхових компаній.

Саме тут й можуть полягати конкурентні переваги страхування України: страхування ризиків кібер-атак, страхування електронних активів та інше. В Україні достатній рівень діджиталізації сторонніх сфер життя, щоб ефективно розробити та впровадити системи інтернет-страхування.

Спостерігається відчутний рівень монополізації у сфері страхування серед країн Європи.

Інтеграція українського ринку страхування передбачає відповідність до європейських нормативних актів у сфері страхування. Один із найважливіших це Solvency II.

У разі, якщо Україна активно продовжує євроінтеграційні процеси існує можливість занадто сильного підвищення навантаження на страховиків та відчутного погіршення показників функціонування ринку страхування.

Однак варто відзначити й позитивні сторони Solvency II. Дотримання даного стандарту підвищить конкурентоспроможність страхових компаній України, покращить ризик-менеджмент, який дозволить заощаджувати частини коштів через ліквідацію ризику, а не безпосередньо страхової події та багато іншого.

Сучасний стан ринку страхування в Україні показує впевнені темпи відновлення після початку воєнного конфлікту.

Спостерігаються значні просадки показників 2022 р. через об'єктивні процеси, але станом на зараз основні показники діяльності страхового ринку України відновилися або майже відновилися до рівня 2020 року.

Це вказує на високу ступінь адаптивності української страхової системи та гарну витривалість фінансового сектору.

Також було виявлено тенденції для формування та розвитку банкострахування, яке зараз знаходиться в стані оформлення, осмислення та остаточного формування, хоча вже позитивно впливає на страхові компанії позитивні економічні ефекти.

Банкострахування передбачає формування специфічного союзу між банками та страховими компаніями. Банк отримує комісійну винагороду за залучення нових клієнтів, надання статистичної банківської інформації та інше.

Страхова ж компанія отримує значне розширення клієнтської бази.

Обидві організації також можуть як позитивно впливати на репутацію та брендінг один одного, так і, зрештою, негативно.

Значну роль у формуванні банкострахування зіграло введення банками підходу Open Banking.

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ АДАПТАЦІЇ РИНКУ СТРАХУВАННЯ ДО ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ЗМІН

3.1. Можливості страхового ринку України

Розгляд можливостей, що існують на ринку страхування України вважаємо доцільним розпочати з прикладу декількох компаній, які вже успішно застосовують деякі технологічні нововведення для підвищення ефективності діяльності у ролі живого прикладу життєздатності та необхідності впровадження подібних інноваційних рішень, адже мова в основному йдеться про компанії-лідери ринку.

СК «Арсенал Страхування» стала однією з перших страхових компаній України, яка активно впровадила цифрові технології у діяльність.

Основну увагу приділено спрощенню взаємодії з клієнтами (customer service) та надання послуг через цифрові канали. Компанія запустила мобільний додаток для страхування, який виявився зручним інструментом для клієнта. До основних функцій додатку входять [39]:

1. Оформлення страхових полісів ОСЦВП в онлайн-режимі без необхідності відвідувати офіс компанії.
2. Контроль термінів страхування із нагадуванням про необхідність продовження полісу.
3. Можливість подачі заяв про страховий випадок прямо через додаток із завантаженням світлин пошкоджень та іншої передбаченої документації.
4. Вбудована інтеграція з платіжними системами для миттєвого електронного розрахунку.

Результати даних введень: компанія скоротила час обробки заяв на 30%, що значно підвищило рівень задоволеності клієнтів. Велика частина з них почали формувати договори через цифрові канали, що, своєю чергою, дозволило значно знизити витрати на операційну діяльність. До того ж

компанія зменшила кількість паперової документації, що в очах суспільства є кроком до екологічності та репутаційним бонусом.

До того ж СК «Арсенал Страхування» регулярно проводить навчання для своїх співробітників з використання нових технологій для покращення клієнтського досвіду. Також компанія розглядає можливість активно впроваджувати блокчейн технології для забезпечення прозорості страхових процесів.

СК «Уніка» використовує в процесі страхування технологію Інтернету речей. Дане нововведення дозволяє оцінювати водіння клієнтів. Водії отримують спеціальні пристрої, які встановлюють в автомобілі [40]. Дані пристрої фіксують наступне:

1. Швидкість руху.
2. Різкі гальмування та прискорення.
3. Дотримання правил дорожнього руху.

На основі отриманих даних розраховуються індивідуальні страхові тарифи. Логічно та справедливо, що водії, які демонструють обережну манеру водіння, можуть розраховувати на страхові поліси зі знижками. Крім того зібрані дані також використовуються для аналітики. Зібрані дані використовують для визначення потенційних ризиків, базуючись на поведінці водіїв.

У результаті цього нововведення кількість ДТП серед клієнтів, які використовують такий тип послуг, знизилася на 15 відсотків.

Близько 70% клієнтів стверджують, що задоволені персоніфікацією тарифу.

А компанія змогла підвищити свою конкурентну позицію за рахунок позиціонування як інноваційного лідера в галузі страхування.

СК «ТАС» реалізує масштабний проєкт цифрового страхування, використовуючи чат-боти. До основних функцій даних ботів відносять [38]:

1. Автоматичне оформлення полісів за кілька хвилин.
2. Можливість отримання консультацій без затримок.

3. Надання персоналізованих пропозицій на основі поведінкових особливостей клієнта.

Також СК «ТАС» використовує штучний інтелект для автоматизації обробки страхових випадків. Штучний інтелект аналізує отримані документи, перевіряє їх на відповідність вимогам та генерує пропозиції для виплат.

До того ж компанія планує інтегрувати голосові помічники для консультації клієнтів та розширити функціонал чат-ботів, включивши можливість ведення переговорів з потенційними клієнтами.

Серед досягнень даного інноваційного підходу відзначають:

1. Чат-боти знизили навантаження на кол-центри на 40%.
2. Автоматизація обробки документів прискорила виплати клієнтам на 25%.
3. Кількість клієнтів молодого віку зростає завдяки сучасним технологіям.

СК «ПЗУ Україна» активно використовує хмарні технології для зберігання даних і обробки страхових випадків. Серед переваг цього підходу [37]:

1. Дані клієнтів захищено багаторівневою системою безпеки.
2. Інформація доступна у будь-який час з будь-якого місця, що значно скорочує термін обробки заявки.
3. Інтеграція з CRM-системою дозволяє відстежувати всі взаємодії з клієнтами, автоматизувати нагадування про продовження полісів та оцінювати ефективність маркетингової компанії.

Завдяки впровадженню даної технології середній час розгляду випадку скоротився на 30% та компанія змогла підвищити ефективність роботи менеджерів, надаючи їм доступ до необхідної інформації в реальному часі.

До того ж «ПЗУ Україна» активно впроваджує аналітичні системи для прогнозування ризиків. Наприклад, компанія використовує історичні дані для оцінки ймовірності настання певних страхових подій, що дозволяє коригувати тарифи та резерви, а отже більш раціонально розпоряджатися коштами.

Дані компанії та ефективність впроваджених ними інноваційних рішень підкреслюють, що на ринку страхування України є потенціал та причини для нововведень.

Проведемо SWOT-аналіз ринку України щодо впровадження інновацій зараз та у майбутньому (табл. 3.1).

Таблиця 3.1 SWOT-аналіз діджиталізації ринку страхування України

S-сильні сторони	О-можливості
<ol style="list-style-type: none"> 1. Наявність в Україні відповідних спеціалістів, досвід країни у цифровізації. 2. Автоматизація низки процесів у страхуванні. 3. Відкритість страховиків до інновацій (характерно для країн, що розвиваються). 4. Велика кількість потенційних страховальників. 5. Наявна часткова діджиталізація в інших сферах, що синергує зі страхуванням 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Розширення клієнтської бази. 2. Підвищення ефективності послуг страхування. 3. Покращення адаптації до потреб конкретних страховальників, введення нових типів страхування (наприклад, кібер-загроз). 4. Спрощення ведення обліку та інших бюрократичних процесів. 5. Покращення аналізу через Big Data та підвищення прозорості.
W-слабкі сторони	Т-загрози
<ol style="list-style-type: none"> 1. Економіко-соціальна криза у зв'язку з війною. 2. Стрімке зменшення довіри населення до держави та фінансових інструментів. 3. Значна кількість страховальників, які не адаптовані до цифрових взаємодій. 4. Недостатність фінансових ресурсів для впровадження об'ємної діджиталізації. 5. Недостатня нормативно-правова база такого напрямку діяльності. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Поява нових ризиків для страховиків. 2. Потенційне зменшення захищеності даних після їх цифровізації. 3. Підвищення технологічної залежності сектору страхування, а отже зменшення стабільності та надійності. 4. Втручання третіх осіб у цифрові процеси страхування. 5. Можливе накопичення стратегічно неправильних автоматизованих рішень.

Джерело: побудовано на основі експертних оцінок

Отже, Україна має як перелік можливостей, так і перелік не менш ймовірних загроз. Причиною багатьох з них є послаблення загальних

економічних показників країни через військову агресію. До того ж в такому складному геополітичному середовищі будь-які прогнози носять занадто гіпотетичний характер та можуть за хвилину втратити актуальність.

На основі аналізу визначено, що діджиталізація являє собою дуальний процес, небезпеки якого є продовженням його сильних сторін. Вона дозволяє як значно розширити та прискорити поле діяльності страхових компаній, так і провокує появу нових загроз цифрового характеру для функціонування самої компанії.

Тим не менш, динаміка сьогодення змушує страховий ринок використовувати дані технології задля збереження та підвищення конкурентоспроможності на глобалізованому ринку, в іншому випадку національний капітал в страхуванні буде повністю витіснений закордонними капіталами, які по природі своїй будуть провокувати відтік благ та економічних ефектів з України до країни походження даного капіталу.

Отже, спираючись на досвід світових компаній та, що навіть важливіше, на досвід компаній інноваційних лідерів на ринку України, потрібно розширювати даний досвід.

Крім того, війна є не тільки ускладнювальною обставиною, а й самостійним явищем, до якого потрібно адаптуватися та на який потрібно зважати, формуючи плани на найближчий час.

Тому вважаємо доцільним провести TEMPLES-аналіз страхового ринку України в умовах військових дій (табл. 3.2).

Проведений TEMPLES-аналіз показує, що страховий ринок України повинен існувати в достатньо агресивних умовах зовнішнього середовища, до яких він може або вдало пристосуватися, використавши можливості та свої сильні сторони, або сколапсувати.

Також не слід ігнорувати те, що ринок страхування складається з конкретних його учасників і успішність кожного з них окремо формує успішність страхової політики на державному рівні. Тому переглянемо

Таблиця 3.2 TEMPLES-аналіз ринку страхування України

	Ризики	Можливості
Т - технологічні	посилення залежності від складних комплексних електронних систем	покращення та спрощення менеджменту, пришвидшення діяльності страховиків
	необхідність постійних змін технологічного устаткування та перепідготовки кадрів	розширення клієнтської бази, аудиторії споживачів страхових продуктів
Е - економічні	знецінення страхового фонду через інфляцію	посилення динамічності страхової діяльності в умовах економічної нестабільності
	розрив раніше розрахованого відношення між доходами та цінністю застрахованих об'єктів	посилення попиту юридичних осіб на страхування через економічну непередбачуваність
М - маркетингові	зниження стабільності кон'юнктури ринку, в тому числі через появу зон підвищеної ризиковості діяльності страховиків	перерозподіл ринкової структури, можливість демонополізації, підвищення конкурентності
	поява фінансової диспропорції в попиті та пропозиції під час війни	підвищення страхових тарифів, поява підвищеного попиту на інноваційні страхові продукти
Р - політичні	посилення непередбачуваності ризиків на тлі політичних подій, отже ускладнення адекватних прогнозів	розширення переліку необхідних споживачам страхових продуктів у зв'язку з політичними деструктивними процесами
	непередбачувані зміни в фінансовій політиці держави, яка безпосередньо впливає на діяльність страховика, як учасника фінансового ринку	підтримка страхової діяльності за рахунок співстрахування з державою
L - правові	посилення податкового навантаження на діяльність страховика	спрощення бюрократичних процедур
	ускладнення процедури ліцензування та підвищення рівня контролю	посилення правового захисту страховиків від випадків, що ставлять під загрозу їхню подальшу адекватну діяльність
Е - екологічні	ускладнення розрахунків та підвищення ризиковості особового страхування через погіршення екології	поява можливостей для розробки нових страхових продуктів особового страхування
	підвищення непередбачуваності інших ризиків внаслідок екологічних катастроф	посилення соціального ефекту від страхової діяльності
S - соціо-культурні	необізнаність серед населення щодо ефективності та раціональності вступу до страхових взаємовідносин	широкий потенціал для екстенсивного розвитку через залучення раніше інертних громадян
	підвищення недовіри громадян до всього фінансового сектору	проведення соціально-інформативних заходів та подальша реалізація раніше нереалізованого потенціалу

Джерело: побудовано на основі експертних оцінок

екстравертовані компанії, що мають низький рівень можливості страхових компаній до покращення своєї діяльності або, принаймні, до виживання.

Одна з можливих класифікацій полягає у поділі страхових компаній на інтровертовані та екстравертовані в залежності від спрямованості коштів та специфіки конкурентних переваг.

конкурентоспроможності, використовують стратегію «інтроверт-адаптація» для виживання. Вони акумулюють страхові резерви для забезпечення своєї діяльності в жорстких умовах ринку, створеного компаніями-лідерами.

Екстравертовані ж компанії, котрі мають високі показники конкурентоспроможності, використовують акумульовані кошти для максимізації свого домінування на ринку. Вони впроваджують усі можливі інновації та інші шляхи потенційного збільшення швидкості та прибутковості діяльності.

Інтровертовані компанії зазвичай ті, які більшу частину своїх конкурентних переваг отримують через вплив зовнішніх факторів на них.

Крім того, розглядаючи економічну систему держави в цілому, слід розглянути можливі стратегії позиціонування національної економіки, які матимуть безпосередній вплив на специфіку страхової діяльності.

Розглянемо два шляхи до орієнтації національної економіки в воєнний та післявоєнний період: протекціонізм та лібералізація. Обидва варіанти мають свої сильні та слабкі сторони.

Протекціонізм характеризується захищеністю національної економіки від іноземної експлуатації, знищення, викупу та інше. Послаблює вплив іноземних капіталів на національний (рис. 3.1).

Але політика протекціонізму має й багато можливих негативних наслідків, як то: підвищення цін на імпортовані товари, підвищення цін на вітчизняні товари через послаблення конкуренції, уповільнення темпів економічного зростання, торгові радикальні протистояння через закритість суб'єктів підприємництва на одному ринку.

Рисунок 3.1. Інструменти та цілі здійснення політики протекціонізму
Джерело: узагальнено з експертних оцінок

Узагальнимо напрямки інновацій у сфері страхування:

- Технологічні;
- Організаційні;
- Витратні;
- Збутові.

До існуючих можливостей на ринку страхування відносять:

1. Цифровізація.
2. Страхування на основі даних.
3. Стратегії управління ризиками.
4. Диверсифікація страхових тарифів.
5. Знаходження оптимуму між якістю та ціною.
6. Глобальні ринки.
7. Сталі інновації.

Розглянемо стратегії управління ризиками, адже ризик є основною категорією у сфері страхування.

Світові тренди у сфері страхування диктують необхідність мінімізації ризиків та наслідків у разі, коли страхова подія вже сталася (рис. 3.2).

На сучасному етапі функціонування ринку фінансових послуг, крім того, увага концентрується на ефективному менеджменті діяльності в цілому

Рисунок 3.2. Принципи оптимізації ризиків
Джерело: узагальнено на основі [42, 9]

та розробки інноваційних продуктів зокрема, через це розвивається Agile-підхід до управління в тому числі і страховими компаніями.

В умовах глобалізації проекти постійно збільшуються та ускладнюються, вимоги до результатів безперервно зростають, система потребує гнучкості. Для прийняття управлінських рішень в таких умовах і потрібна Agile-філософія в управлінні.

Agile модель управління в процесі розробок інноваційних продуктів у різних сферах діяльності використовується серед 42% опитаних компаній, як частину гібридних моделей гнучкого управління [52].

Даний підхід, як показує досвід європейських установ, дозволяє підвищити ефективність процесу розробки продуктів та своєчасно реагувати на зміни умов зовнішніх чи внутрішніх. Agile – це набір підходів, які

орієнтовані на якнайшвидшу розробку необхідного продукту та його впровадження.

Agile орієнтований на максимальну динаміку та постійні зміни шляхом постійної взаємодії між фахівцями різного профілю.

До основних критеріїв Agile-управління можна віднести: висока ймовірність змінити вимоги; орієнтований на людей контроль; завдання варіюється, час фіксований; співробітництво з командою; високий рівень прийняття змін та постійне коригування; автономні самокеровані команди; розподілене лідерство; неформальне спілкування; проєктний цикл керується характеристиками продукту [43].

Основним методом ведення розробки є Scum, один із напрямів, який передбачає флексибільність та адаптивність до кожного окремо взятого проєкту чи організації. В основі – спілкування колективу кожного дня. У кожному полілозі має брати активну участь: власник продукту, Scum-майстер та вся команда, визначаються задачі, виконавці та строки проєкту спринта. Scum передбачає ітеративну модель розробки з використанням короткострокових циклів (спринтів) [53].

Узагальнимо основні переваги методу Scum [53-56]:

- Чітке планування через раціональну розробку схеми спринтів.
- Короткі інтервали деталізованої роботи дозволяють команді ефективніше виконувати поставлені задачі, не відкладаючи їх на інші періоди.
- Також дроблена структура спринтів дозволяє покращити контроль діяльності та оперативно впроваджувати висновки попередніх спринтів у наступні, підвищуючи їх ефективність.

Іншим розповсюдженим інструментом даної методики управління є Kanban. Kanban функціонує, спираючись на візуалізацію робочих процесів та встановленні обмежень на кількість одночасно виконуваних завдань. Дана методологія підвищує ефективність команд, стабілізуючи та покращуючи контроль процесу виконання завдань на всіх його етапах [57].

Kanban та Scum є окремо повноцінними методами управління процесами, але часто використовуються одночасно та синергічно підвищують показники європейських компаній.

Agile-методика складається з наступних кроків:

- перелік генерованих ідей;
- пошуки корисної інформації ;
- вивчення існуючих проблем або проектів, товарів, якщо в цьому є потреба.

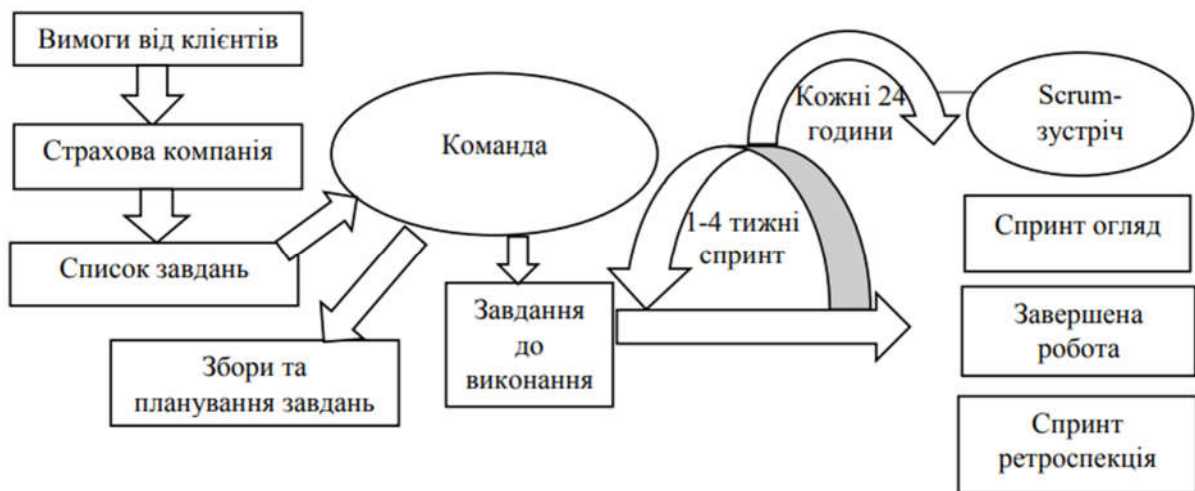

Рисунок 3.3. Послідовність реалізації механізму управління процесами Scum

Джерело: складено з урахуванням [43]

Наразі дана методика не популярна серед страховиків України. Більшість структур надають перевагу класичному методу управління, чітко формалізованому та відпрацьованому роками, але не слід забувати, що існують і інші підходи до вирішення управлінських задач, які, інколи, можуть показати гарні результати.

3.2. Напрями вдосконалення ринку страхування в умовах трансформаційних змін

Проаналізувавши стан ринку страхування та законодавчо-нормативну базу України, порівнявши отримані дані з даними про країни ЄС та передові інноваційні страхові компанії України, котрі також займають перші місця

рейтингу страховиків протягом довгого періоду, можна виділити наступні напрями оптимізації страхового ринку:

1. Можливі антимонопольні дії та встановлення податкових пільг на певні класи страхування.
2. Впровадження інноваційних технологій в сфері страхування, як то Інтернет речей, штучний інтелект, хмарні сховища чи інше.
3. Удосконалення клієнтського досвіду.
4. Покращення маркетингу та брендингу.
5. Вдосконалення нормативно-правового забезпечення з метою відповідності викликам та специфіці сьогодення.
6. Об'єднання страховиків задля формування єдиної всеосяжної бази даних для розробки індивідуалізованих страхових продуктів.
7. Покращення взаємодії між різними підсферами послуг у фінансовій сфері, зокрема сприяння розвитку банкострахування.
8. Розробка нових страхових продуктів задля забезпечення страхових інтересів клієнтів з приводу воєнних наслідків.
9. Залучення транснаціонального капіталу задля страхування надоб'ємних ризиків військової природи.
10. Формування пакету страхових послуг, пов'язаного з цифровими активами.
11. Внесення в перелік можливих способів оплати послуг страхування криптовалюти.
12. Впровадження незалежних органів з контролю сфери страхування на місцях, якщо Україна планує продовжувати курс на децентралізацію.
13. Впровадження заходів до адаптації страхового ринку України умовам ЄС.

Крім того зазначимо необхідність підвищення довіри громадян до фінансових інструментів та держави, чого можливо досягти за рахунок загального рівня життя населення та впровадження механізмів формування фінансової грамотності.

Також можемо розглядати запровадження практики мікрострахування, яке дозволить стимулювати низові економічні цикли та підвищити не лише доходи страхових компаній, які того потребують, а ще й загальні економічні показники та загальний добробут (фізичний та ментальний) населення.

Оскільки основною проблемою на ринку страхування України є низька купівельна спроможність населення через постійні екстремальні зміни в умовах життя, собівартість страхової послуги повинна скорочуватися. Цього можна досягнути за рахунок зменшення витрат на операційну діяльність.

Через несуттєві об'єми відшкодувань по програмам обов'язкового страхування пропонуємо переглянути деякі положення в ідеологічній політиці країни щодо страхування.

Страхування життя є дуже дискусійною темою, адже Україна наразі не в змозі адекватно функціонувати ні за Симашківської моделі фінансування медицини, ні за американської. Основна причина цього – зменшення доходів громадян через сповільнення всіх низових економічних циклів на фоні різкого зменшення населення, вилучення частки населення з циклу розширеного відтворення задля проходження військової служби та підвищення податкового тягара задля термінового фінансування потреб держави. Все це є більш комплексною да складною проблемою аніж сфера послуг страхування, отже страховикам нічого не залишається, окрім як адаптуватися.

Щодо євроінтеграції страхового ринку України, то пріоритетними напрямками визначаємо наступні:

1. Приведення законодавства у відповідність до стандартів ЄС, зокрема до Директиви Solvency II, що встановлює вимоги до капіталу та ризик-менеджменту. Але в процесі впровадження необхідно проводити постійний моніторинг стану страхувальників для своєчасного запобігання надмірного навантаження.

2. Підвищення фінансової стійкості.

3. Розвиток ринкової інфраструктури. Розвиток механізмів покращення ліцензування та контролю. Створення єдиного реєстру страхових

брокерів та удосконалення їх підготовки для ведення більш ефективної маркетингової діяльності.

4. Захист прав споживачів. Весь європейський світ орієнтований саме на людину, звичайного споживача. Потрібно розробляти механізми повної проінформованості клієнта в страховому продукті, у своїх правах та обов'язках та нагадувати про них, в тому числі з використання автоматизованих технологій.

5. Інтеграція в міжнародні ринки. Бажано інтегрувати нашу національну економіку в світовий ринок, а не світовий ринок в нашу національну економіку, адже подібної конкуренції вона не переживе.

6. Підтримка інновацій. Держава має приділити увагу інноваційним технологіям у сфері страхування та можливо розробити механізми податкових послаблень для страховиків, що зменшують екологічне, соціальне чи інші види навантаження за рахунок здійснених нововведень.

7. Екологічна відповідальність. В Європі прослідковується культ екологічності, тому доцільним та навіть обов'язковим є формування та дотримання норм екологічності будь-якого виду діяльності. До того ж страхування екологічних ризиків це досить новий, дуже масштабний, інтернаціональний ринок надання страхових послуг.

Дані напрями не можуть бути реалізованими без колегіальних зусиль всіх зацікавлених сторін: страховиків, страхувальників, відповідних державних органів та міжнародних партнерів.

Реалізація подібної стратегії пришвидшить повоєнне відновлення ринку страхування та дозволить йому бути підготовленим до подальших дій у напрямку інтеграції до ЄС.

У розрізі європейської інтеграції зміни матимуть наступний характер:

1. Врахування страхових інтересів в тому числі європейських клієнтів та їх традицій при розробці нових страхових продуктів.

2. Тісна співпраця з регуляторами ЄС. Проведення колективних зустрічей та лекцій з приводу європейського досвіду із залученням європейських спеціалістів. Можливе створення органу прямого посередника.

3. Підвищення етичних стандартів страхових компаній. Корпоративна етика та соціальна відповідальність є популярним напрямком менеджменту будь-якого підприємства в Європі.

4. Розвиток різнонаправлених продуктів зі страхування відповідальності.

5. Страхування від кібер-загроз є надзвичайно перспективним напрямом діяльності страхових компаній.

6. Інтеграція з європейським страховим ринком за рахунок розробки та участі в спільних страхових програмах глобального характеру. Екологія, кібер-безпека, катастрофи, тощо.

Окремим пунктом вважаємо доцільним зазначити зміни в програмах підготовки та перепідготовки спеціалістів у сфері страхування та суміжних сферах. Введення переліку нових комбінованих професій, які поєднували б у собі спеціальні навички за різними напрямками. Страхування та ІТ, страхування та медицина, тощо.

Залучені спеціалісти потребують більше контролю зі сторони спеціалістів зі страхування та їх співпраця ускладнюється різницею у понятійному професійному апараті. Діяльність суміжних спеціалістів повинна буде більш ефективною.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

Страховий ринок України знаходиться не в найкращих умовах функціонування. Аналізи SWOT та TEMPLES показують високий рівень агресивності середовища функціонування, насамперед через воєнні дії та необхідність постійно до них адаптуватися.

Серед основних напрямів покращення функціонування страхового ринку України виділено:

- ◆ Приведення законодавства у відповідність до стандартів ЄС, зокрема до Директиви Solvency II.
- ◆ Підвищення фінансової стійкості.
- ◆ Розвиток ринкової інфраструктури.
- ◆ Захист прав споживачів.
- ◆ Інтеграція в міжнародні ринки.
- ◆ Підтримка інновацій.
- ◆ Екологічна відповідальність.

Регулювання фінансового ризику при веденні страхової діяльності – один із головних напрямків. Потрібно приймати дії щодо його оптимізації, моніторингу та, саме головне, вдалому попередженню.

Розглянута схема використання Agile-управління в розробці страхових продуктів, яка поки що не популярна на страховому ринку України. Українські страховики в більшості випадків надають перевагу класичній схемі управління.

Україні слід зважити можливі наслідки від надмірної лібералізації страхового ринку та отримання інвестицій. Можливо деякі елементи протекціонізму також більш ніж раціонально використати в повоєнні роки.

Глобалізація, хоча і є одним з найвеличніших досягнень людства, однак несе в собі достатню кількість ризиків для національних економік бідних країн, так країн, що розвиваються.

Також Україні слід розробляти нові професійні позиції для задоволення потреб щільно взаємоінтегрованих сфер діяльності.

ВИСНОВКИ

Проведено дослідження основ функціонування ринку в умовах трансформаційних змін. Класифіковано трансформаційні зміни за напрямками використання інновацій у сфері страхування, за необхідністю адаптуватися до військових викликів та до євроінтеграційної політики держави.

1. Розглянутий етап розвитку світового страхового ринку характеризується всебічним використанням технологій, а отже активним процесом діджиталізації ринку страхування. Україна, як учасник світових економічних відносин повинна успішно адаптуватися до заданих реалій та успішно здійснювати діяльність.

2. Нормативно-правове забезпечення України недостатньо динамічне, щоб обслуговувати потреби страхового цифровізованого ринку, який стрімко розвивається. Шлях до встановлення європейських стандартів у сфері страхування хоча й сформований, але ще не застосований. Зокрема, робота активно йде над впровадженням норм Solvency II. Наразі в Україні функціонує система спрощеного Solvency I, хоча НБУ й виносив питання використання Solvency II на обговорення.

3. Інноваційні технології, що впроваджуються на ринку європейського страхування включають:

- Штучний інтелект (для спілкування з клієнтами, обробки великих масивів статистичних даних, проведення первинної оцінки збитків та інше).
- Big Data (для обробки даних з метою формування більш точної стратегії управління ризиків, технології актуарних розрахунків, для цілей маркетингу та для підвищення ефективності в інших інформаційних напрямках).
- Інтернет речей (використовується для більш точного відстеження страхових випадків та ризиків, індивідуалізації страхових пропозицій для страхувальників, наразі здебільшого встановлюється при страхуванні авто чи для більш ефективного медичного страхування).

- Блокчейн (для захисту та передачі інформації та створення смарт-контрактів, котрі, до того ж, можуть автоматично фіксувати настання страхової події та призводити страхові виплати, приклади чого існують та наведені).

- Залучення медіа-платформ та соціальних мереж в цілях розповсюдження пропозиції та ведення іншої маркетингової діяльності.

- Хмарні обчислення (для безпечної передачі даних з будь-якої локації та в будь-який час, що значно підвищує ефективність та гнучкість процесу адміністрування).

- Мобільні застосунки (відчутна конкурентна перевага в умовах сьогодення, значно розширює клієнтську базу та відіграє значну роль у процесі маркетингу).

- Та інші інноваційні нововведення.

4. Близько 50% європейських страховиків так чи інакше застосовують діджиталізацію в процесі формування доданої вартості страхової послуги.

5. Було проведено аналіз страхового ринку України та його стану на сьогодні. Узагальнюючи, ринок страхування продовжує функціонувати, акумулювати вільні кошти, яких навіть вистачає для ведення інвестиційної діяльності. Проте монополізація ринку прискорила своє зростання за воєнні роки. Кількість страховиків продовжує різко зменшуватися кожного місяця.

6. Воєнний стан значно вплинув на фінансову ситуацію України, протягом 2022 р. спостерігаються просадки всіх основних показників страхової діяльності, але якщо не зважати на об'єми втраченого потенційного доходу, ринок страхування України зміг адаптуватися та повернутися (а в деяких показниках навіть і перевищити) показники довоєнного 2020 року).

7. Було проаналізовано досвід інших країн: США, Канади, Франції та інших. На їх основі розроблено наступні пропозиції: надавати пільгові податкові ставки для деяких типів страхування, запровадити додатковий недержавний орган локального регулювання послуг страхування відповідно

до державної політики децентралізації України, ініціювати цікавість до розробки страхових стартап проєктів, відкривати конкурсні пропозиції та інше.

8. Проведено аналіз позиції ринку страхування України з точки зору протекціонізму. Виявлені тенденції повної лібералізації ринку страхування України, що у воєнних та повоєнних умовах може призвести до зменшення ролі національного капіталу та автономності. Водночас протекціоністська позиція також відрізняється переліком потенційних загроз, як то: ріст цін як експортних товарів, так і товарів національного виробництва, торгові конфлікти, сповільнення темпів розвитку економіки в цілому та інше. Запропоновано пошук компромісної позиції задля залучення інвестицій та зберігання ролі національного капіталу у сфері фінансів України.

9. Запропоновано розглянути можливість в деяких специфічних ситуаціях роздивитись потенціал використання Agile-стратегії управління страхової компанії.

10. Проведено SWOT та TEMPLES аналіз середовища, в якому повинні функціонувати страхові компанії України. Результати дуальні. Кожен виклик породжує потенційну можливість для розширення діяльності. До прикладу, діджиталізація світу провокує появу можливості пропозиції відповідних нових страхових продуктів для захисту нових страхових інтересів. В той же час кібер-атаки становлять небезпеку й безпосередньо для самого страховика. Страховик отримує прибуток там, де людям щось загрожує, а отже і страховик знаходиться в постійній ризиковій ситуації.

11. З цього приводу було приведено стандартизацію основних методів регулювання фінансових ризиків у сфері страхування.

12. Основним напрямом розвитку європейського ринку страхування встановлено customer service, автоматизація процесів страхування, та глобалізації з взаємопроникненням різних сфер фінансової діяльності один в одну.

13. Наслідком кластеризації фінансових установ у «альянси» є формування специфічного виду фінансової діяльності – банкострахування. Фінансові установи з різними ліцензованими видами діяльності об'єднуються для досягнення максимального економічного ефекту та обидві отримують вигоду. Банк отримує велику частину від укладеного договору у вигляді комісійних винагород, а страхова компанія розширює клієнтську базу. Репутаційні та союзні вигоди отримує кожна сторона.

14. На основі проведеного дослідження запропоновано наступні стратегічні напрями розвитку системи страхування України на тлі вищезазначених трансформаційних змін:

- Приведення законодавства у відповідність до стандартів ЄС, зокрема до Директиви Solvency II, що встановлює вимоги до капіталу та ризик-менеджменту.
- Підвищення фінансової стійкості.
- Розвиток ринкової інфраструктури. Розвиток механізмів покращення ліцензування та контролю. Створення єдиного реєстру страхових брокерів та удосконалення їх підготовки для ведення більш ефективної маркетингової діяльності.
- Захист прав споживачів. Весь європейський світ орієнтований саме на людину, звичайного споживача. Потрібно розробляти механізми повної проінформованості клієнта в страховому продукті, в своїх правах та обов'язках та нагадувати про них, в тому числі з використання автоматизованих технологій.
- Інтеграція в міжнародні ринки. Бажано інтегрувати нашу національну економіку в світовий ринок, а не світовий ринок в нашу національну економіку, адже подібної конкуренції вона не переживе.
- Підтримка інновацій. Держава має приділити увагу інноваційним технологіям у сфері страхування та можливо розробити механізми податкових послаблень для страховиків, що зменшують екологічне, соціальне чи інші види навантаження за рахунок здійснених нововведень.

- Екологічна відповідальність. В Європі прослідковується культ екологічності, тому доцільним та навіть обов'язковим є формування та дотримання норм екологічності будь-якого виду діяльності. До того ж страхування екологічних ризиків це досить новий, дуже масштабний, інтернаціональний ринок надання страхових послуг.
- Можливі антимонопольні дії та встановлення податкових пільг на певні класи страхування.
- Впровадження інноваційних технологій в сфері страхування, як то Інтернет речей, штучний інтелект, хмарні сховища чи інше.
- Удосконалення клієнтського досвіду
- Покращення маркетингу та брендингу.
- Вдосконалення нормативно-правового забезпечення за метою відповідності викликам та специфіці сьогодення.
- Об'єднання страховиків задля формування єдиної всеосяжної бази даних для розробки індивідуалізованих страхових продуктів.
- Покращення взаємодії між різними підсферами послуг у фінансовій сфері, зокрема сприяння розвитку банкострахування.
- Розробка нових страхових продуктів задля забезпечення страхових інтересів клієнтів з приводу воєнних наслідків.
- Залучення транснаціонального капіталу задля страхування надоб'ємних ризиків військової природи.
- Формування пакету страхових послуг, пов'язаного з цифровими активами.
- Внесення в перелік можливих способів оплати послуг страхування криптовалюти.
- Впровадження незалежних органів з контролю сфери страхування на місцях, якщо Україна планує продовжувати курс на децентралізацію.
- Впровадження заходів до адаптації страхового ринку України умовам ЄС.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Базилевич В. Д. Страховий ринок України. К.: Знання, КОО, 1998. 38 с.
2. Фурман В. М. Страховий ринок в Україні: проблеми становлення та стратегії розвитку: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра економічних наук. *Державна установа «Інститут економіки та прогнозування НАНУ»*. К., 2006. 36 с.
3. Жабинець О. Й., Цюпко І. В., Томаневич Л. М. Страхування: навч. посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2010. 260 с.
4. Волкова В. В. Тенденції розвитку страхового ринку в умовах нестійкого ринкового середовища. *Економіка і регіон*. 2016. № 1 (56). ПолтНТУ. С. 17–24.
5. Навороцький Д. А. Формування страхового ринку України: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. екон. наук. Інститут економічного прогнозування НАНУ. К., 2005. 16 с.
6. Говорушко Т. А. Страхові послуги: підручник. К.: Центр учбової літератури, 2011. 376 с.
7. Страхування: підручник. керівник авт. кол. і наук. ред. С. С. Осадець. К.: КНЕУ, 2006. 528 с.
8. Лащик І., Кондрат І. Страховий ринок України: сучасний стан та перспективи розвитку. *Галицький економічний вісник*. 2020. № 5. С. 105-112.
9. Біла книга «Майбутнє регулювання ринку страхування в Україні»: офіційний сайт Національного банку України.
10. Brennen S. Digitalization and Digitization. URL: <http://culturedigitallyorg/2014/09/digitalization-and-digitization/>.
11. Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/develop-strategy/fintech2025>.
12. Дем'янчук М.А Трансформація страхового ринку. В умовах розвитку цифрових технологій. *Інфраструктура ринку*. Випуск 25. 2018.
13. Digital Insurance & You: Understanding the New Industry Standard. URL: <https://www.duckcreek.com/blog/digital-insurance/>.

14. 12. The IM Team. 18 Facts and Stats About Insurtech You Should Know. The IM Team. URL: <https://www.theinsurancem.com/insurtech-facts-and-stats/>.
15. Top 5 Digital Transformation Trends in Insurance in 2019. Fortifier. 2019. URL: <https://4tifier.com/top-5-digital-transformationtrends-in-insurance-in2019/>.
16. The Impact of Digitalization on the Insurance Value Chain and the Insurability of Risks, URL: https://www.researchgate.net/publication/321636110_The_Impact_of_Digitalization_on_the_Insurance_Value_Chain_and_the_Insurability_of_Risks.
17. Смоляк В.А. Розвиток менеджменту конкурентоспроможності страхових компаній у контексті їх маркетингової політики. *Економіка. Фінанси. Право*. 2020. №12(4). С. 22-24.
18. Базилевич В.Д., Приказюк Н.В., Лобова О.М. Цифровізація у забезпеченні конкурентних переваг страхових компаній. *Економіка та держава*. 2020. №2. С. 15-20.
19. Digitalisation Market Monitoring Survey, June 23. URL: https://www.eiopa.europa.eu/consultations/digitalisation-market-monitoring-survey_en
20. Супрун Н. В., Петрішина Т.О. Проблеми впровадження системи Solvency II у діяльність українських страхових компаній. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2018. Вип. 22. Ч. 3. С. 77-81. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/22_3_2018ua/21.pdf.
21. Solvency II. URL: https://www.eiopa.europa.eu/browse/regulation-and-policy/solvency-ii_en.
22. Інформаційна сторінка FCA. URL: <https://www.fca.org.uk/about>.
23. Інформаційна сторінка NIAC. URL: <https://content.naic.org/>.
24. Directive 2009/138/EC of the European Parliament and of the Council of 25 November 2009 on the taking-up and pursuit of the business of Insurance and Reinsurance (Solvency II). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX%3A32009L0138>.

25. Директива 2002/13/ЄС Європейського парламенту та Ради від 05.03.2002 вносить зміни до Директиви 73/239/ЄЕС від 24.07.1973 у частині, що стосується вимог до маржі платоспроможності nonlife-компаній. Законодавство України. 2002. 5 березня. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_232.
26. Цибульський А.Ю., Мікуляк К.А. Аналітична оцінка ринку страхування України в умовах сьогодення. Матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених «Трансформація страхового ринку України в світлі сучасних економічних викликів», м. Миколаїв, 16-17 квітня 2024 р. С. 27-32.
27. European Insurance Overview report 2023. URL: https://www.eiopa.europa.eu/publications/european-insurance-overview-report-2023_en.
28. Iershova N. Y., Lynnyk O. I. Information and accounting support for investment analysis of business for management decision making in industry 4.0. Вісник Національного технічного університету «ХПІ». Bulletin of the National Technical University «KhPI», 2021, No 1, 25-31. DOI: <https://doi.org/10.20998/2519-4461.2021.1.25>.
29. Карнаушенко А. С., Петренко В. С., Боровік Л. В. Сучасні тенденції та перспективи розвитку європейського ринку страхування. *Таврійський науковий вісник*. 2022. №14. С.85-94. URL: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2022.14.11>.
30. Архів статистичної наглядової інформації. Офіційний веб-сайт НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>.
31. Клапків Ю.М. Ринок страхових послуг: концептуальні засади, технічні інновації та перспективи розвитку : монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2020. 568 с.
32. Горбунова А. І. Переваги та недоліки просування послуг та укладання договорів страхування здоров'я через канал «Bancassurance» в Україні.

- Економіка. Управління. Інновації. 2014. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2014_2_20.
33. Шарова С.В., Козир К.А. Банкостраховання - як сучасний метод мінімізації кредитного ризику банку. Тиждень науки-2021. URL: <http://eir.zntu.edu.ua/handle/123456789/10943>.
34. Рейтинг страхових компаній України, Forinsurer. URL: <https://forinsurer.com/ratings/nonlife/23/12/65>.
35. Довгань Ж., Галицейська Ю. Open - банкінг як тренд розвитку фінансових технологій. Інноваційна економіка. 2021, No (5-6), С. 111-116. URL: <http://inneco.org/index.php/innecoua/article/view/828>.
36. Kontseptciya vidkrytogo bankingu v Ukrayini. (2023). The concept of open banking in Ukraine. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/kontseptsiya-vidkritogo-bankingu-v-ukrayini>.
37. Офіційна сторінка страхової компанії «ПЗУ Україна». URL: <https://www.pzu.com.ua/>
38. Інформаційна сторінка «ТАС». URL: <https://sgtas.ua/>
39. Інформаційна сторінка «Арсенал Страхування». URL: <https://arsenal-ic.ua/>
40. Інформаційна сторінка «Уніка». URL: <https://uniqa.ua/>
41. Бондаренко В.М. Конкурентна стратегія страхових компаній на ринку фінансових послуг. *Науковий вісник «Полісся»*. № 3 (3). 2015. С. 19-27.
42. Poltorak A., Korol I. Financial risk management as a strategic direction for improving the level of economic security of Ukraine. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2018. Vol. 4(2018). No. 1. pp. 235-241
43. Комарова К. Agile-філософія як інструмент використання гнучких підходів в публічному управлінні. *Аспекти публічного управління* Т.8 Спецвипуск 1, 2020 р.

44. Попова І.В. Фінансовий контроль страхових організацій: дис. на здобуття ступеня канд. екон. наук. Київ, 2015. С.125.
45. Сосновська О. О., Сіренька І. І. Тенденції інноваційного розвитку страхових компаній в Україні. *Європейський науковий журнал Економічних та фінансових інновацій*. 2021. Т. 2. No 8. С. 20–30. DOI: <https://doi.org/10.32750/2021-0202>.
46. Закон України «Про страхування». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text>.
46. Закон України «Про захист прав споживачів». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text>.
47. Проект «Закону про установу фінансового омбудсмена». URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63512.
48. Закон України «Про банки і банківську діяльність». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>.
49. Постанова Правління Національного Банку України Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану № 18 від 24.02.2022 р, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0018500-22#Text>.
50. Постанова Правління Національного Банку України Про врегулювання діяльності учасників ринку небанківських фінансових послуг, небанківських фінансових груп, учасників платіжного ринку, колекторських компаній та юридичних осіб, які отримали ліцензію на надання банкам послуг з інкасації № 39 від 06.03.2022 р. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/PB22045?ed=2024_05_02.
51. Постанова Правління Національного Банку України, Про особливості застосування процедур реєстрації та ліцензування учасників ринку небанківських фінансових послуг у період дії воєнного стану №177 від 12.08.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0177500-22#Text>.
52. Звіт компанії Digital AI про стан Agile. URL: <https://digital.ai/resource-center/analyst-reports/state-of-agile-report/>.
53. Scrum Alliance. URL: <https://www.scrumalliance.org/why-scrum>.

54. 54.Роберт Мартін. Чистий Agile. Харків : Фабула, 2021, 224 с.
55. Девід Дж. Андерсон Канбан. Харків : Фабула, 2021, 288 с.
56. Agile Alliance. URL: <https://www.agilealliance.org>.
57. Kanban University. URL: <https://kanban.university>.

ДОДАТКИ

Додаток А

Перелік діджитал технологій та їх статусу у сфері страхування

Технологія	Пояснення	Статус у страхуванні
Штучний інтелект	<ul style="list-style-type: none"> - Наука та методика створення інтелектуальних машин; - AI охоплює процес аналізу (великих) даних (наприклад, за допомогою методів машинного навчання) та автоматизоване прийняття рішень на основі цих даних 	<ul style="list-style-type: none"> - Японська страхова компанія Fukuoku Mutual Life використовує IBM Watson Explorer для автоматичного розрахунку виплат (все ще підлягає схваленню персоналом); - Аналізуючи фотографію застрахованого, Lapetus може оцінити відповідні дані для страхування. Пришвидшує укладання договору; - Використовується в програмах чат-ботів
Big Data	<ul style="list-style-type: none"> - Великі (частково неструктуровані) дані, які, наприклад, генеруються соціальними мережами чи іншими джерелами в Інтернеті - Різні типи даних (наприклад, текст, аудіо, відео) з багатьох джерел даних 	<ul style="list-style-type: none"> - Багато страхових компаній використовують аналіз тексту, наприклад для виявлення шахрайства або аналізу веб-інформації для залучення клієнтів - 26 % німецьких страховиків використовують Big-data-аналіз, а 46% розробили Big-data-стратегію
Інтернет речей	<p>Зв'язаний світ: кожен елемент надсилає та отримує інформацію через датчики;</p> <p>Об'єкти: мультимедійні пристрої, розумний дім, розумна фабрика</p>	<p>Пристрої починають все більше інтегруватися в медичне страхування (наприклад, програма від Generali) і автострахування (наприклад, Progressive, State Farm)</p>
Блокчейн	<p>Децентралізована база даних усіх цифрових транзакцій між учасниками;</p> <p>Контракти можуть зберігатися та автоматично виконуватися (smart-контракти)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Aegon, Allianz, Munich Re, Swiss Re та Zurich заснували Blockchain Insurance Industry Initiative B3i для аналізу потенціалу; - Allianz і Nephila використовували технологію блокчейну для своп-транзакцій; - Fizzy від AXA розробила страхування авіаперельотів на основі технології блокчейну через smart-контракти
Хмарні обчислення	<p>Файли, що зберігаються онлайн і тому доступні будь-де в будь-який час</p>	<p>87,5% усіх фінансових установ використовують хмарні сервіси, але в обмеженому діапазоні</p>
Мобільні застосунки	<p>Смартфони замінюють персональні комп'ютери;</p> <p>Люди завжди онлайн завдяки мобільному доступу до Інтернету</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Програми використовуються для звітування про претензії (наприклад, Allianz, Debeka), іноді для адміністрування контрактів і обслуговування клієнтів (наприклад, Allstate); - Insurtech Trov і Lemonade використовують лише програму для своїх страхових продуктів; - Програми можна використовувати для більш ефективного процесу продажу.

Продовження додатку А

Чат-боти	Програмне забезпечення, яке використовує ШІ для консультування або підтримки клієнтів; Спілкування зазвичай через вебсторінку або додатки	Чат-боти вже використовуються для запитів на обслуговування; Chatbot SPIXII отримує дані користувачів для розмови, щоб автоматично реалізовувати страхові продукти
Робо-порадники	Автоматизоване управління активами Клієнти визначають ризикованість своїх активів, а алгоритм здійснює торгівлю автоматично	Багато робо-консультантів уже існують у ритейлінгу (наприклад, ScalableCapital); Moneypark використовує робо-консультанта для роботи з управління активами
Соціальні мережі, відео-хостинги, месенджери, відеозв'язок	Методи встановлення безпосереднього зв'язку з потенційними споживачами страхових продуктів з використанням Інтернету, сфокусовані підтримці проінформованості	Широко використовуються всіма великими компаніями у різних сферах: організація внутрішніх процесів, комунікація між робітниками та споживачами, маркетинг, соціальні дослідження
Вебсайт	Страховики надають різноманітну інформацію про компанію, продукти тощо; Страховики пропонують поліси через вебсайти	Використовується всіма страховиками в сегменті страхування життя та інших класів страхування Крім того, нові гравці, які зосереджуються лише на онлайн-продажах (наприклад, CosmosDirect, smile.direct) Перший контакт через власні вебсайти або через агрегатори (наприклад, Check 24, Comparis)

Джерело: побудовано автором із застосуванням інформації [16]

Додаток Б
Рейтингові позиції страхових компаній України за 2023 р.

Рейтингова позиція	Параметр рейтингування				
	За обсягами активів	За розміром капіталу	За розмірами резервів	За розмірами виплат	За обсягами премій
1	ARX	ARX	ARX	УСГ	ARX
2	ТАС СГ	УНІКА	ТАС СГ	ARX	ТАС СГ
3	УНІКА	ІНГО	УСГ	УНІКА	УНІКА
4	ІНГО	PZU УКРАЇНА	ІНГО	ТАС СГ	УСГ
5	УСГ	ТАС СГ	УНІКА	ІНГО	БУСО
6	PZU УКРАЇНА	UNIVERSALNA	PZU УКРАЇНА	АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ	ІНГО
7	КНЯЖА	АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ	АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ	БУСО	АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ
8	АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ	БУСО	КНЯЖА	PZU УКРАЇНА	UNIVERSALNA
9	БУСО	УСГ	ОРАНТА	UNIVERSALNA	КНЯЖА
10	ОРАНТА	ОРАНТА	БУСО	КНЯЖА	PZU УКРАЇНА

Продовження додатку Б

Рейтингові позиції страхових компаній України за 2022 р.

Рейтингова позиція	Параметр рейтингування				
	За обсягами активів	За розміром капіталу	За розмірами резервів	За розмірами виплат	За обсягами премій
1	ARX	ARX	ARX	УНІКА	УСГ
2	УНІКА	УНІКА	УНІКА	ARX	ARX
3	УСГ	ІНГО	УСГ	ТАС СГ	УНІКА
4	ІНГО	ТАС СГ	ТАС СГ	УСГ	ТАС СГ
5	ТАС СГ	РЗУ УКРАЇНА	ІНГО	ІНГО	ІНГО
6	РЗУ УКРАЇНА	УСГ	АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ	АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ	ВУСО
7	АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ	АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ	РЗУ УКРАЇНА	РЗУ УКРАЇНА	АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ
8	КНЯЖА	УНІВЕРСАЛЬНА	КНЯЖА	ВУСО	УНІВЕРСАЛЬНА
9	УНІВЕРСАЛЬНА	АЛЬФА СТРАХУВАННЯ	УНІВЕРСАЛЬНА	ПРОВІДНА	РЗУ УКРАЇНА
10	ОРАНТА	ПРОВІДНА	ОРАНТА	КНЯЖА	КНЯЖА

Продовження додатку Б
Рейтингові позиції страхових компаній України за 2021 р.

Рейтингова позиція	Параметр рейтингування				
	За обсягами активів	За розміром капіталу	За розмірами резервів	За розмірами виплат	За обсягами премій
1	ARX	ARX	УСГ	УСГ	ARX
2	УНІКА	УНІКА	ARX	ARX	УНІКА
3	УСГ	PZU УКРАЇНА	ТАС СГ	УНІКА	ТАС СГ
4	PZU УКРАЇНА	ІНГО	УНІКА	ТАС СГ	УСГ
5	ТАС СГ	ТАС СГ	PZU УКРАЇНА	ІНГО	АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ
6	ІНГО	УСГ	ІНГО	АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ	ІНГО
7	АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ	АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ	АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ	PZU УКРАЇНА	PZU УКРАЇНА
8	КНЯЖА	ВУСО	КНЯЖА	ПРОВІДНА	ВУСО
9	УНІВЕРСАЛЬНА	УНІВЕРСАЛЬНА	УНІВЕРСАЛЬНА	ВУСО	АЛЬФА СТРАХУВАННЯ
10	ОРАНТА	АЛЬФА СТРАХУВАННЯ	ОРАНТА	ОРАНТА	УНІВЕРСАЛЬНА